



21—25 februari.

Debatter m. m.

Tisdagen den 24 februari.

Sid.

Interpellation av herr Bengtson om förhindrande av ovederhäftig radioutsändning	6
---	---

Onsdagen den 25 februari.

Konvention ang. skydd för de mänskliga rättigheterna m. m.	8
Anslag under andra huvudtiteln:	
Tjänstebilar åt regeringen	9
Hovrätterna	15
Skyddskonsulentorganisationen	20
Understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl.	21
Anslag under tredje huvudtiteln:	
Organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete	25
Upplynningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete m. m.	25
Tillverkning och försäljning av ciderdrycker	30
Avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål m. m.	42
Utsträckning av tiden för avlämnande av självdeklaration	43
Fortsatt kontroll å överlåtelse av vattenkraft	46
Interpellation av herr Eskilsson ang. affärsverkens försämrade kundtjänst	48

Samtliga avgjorda ärenden m. m.

Lördagen den 21 februari.

Opinionsnämndens protokoll ang. högsta domstolen och regeringsrätten	3
--	---

<b>Onsdagen den 25 februari.</b>	Sid.
Utrikesutskottets utlåtande nr 1, om ratifikation av tilläggsprotokoll till Europarådets konvention ang. skydd för de mänskliga rättigheterna m. m.	8
Statsutskottets utlåtande nr 2, ang. utgifterna under andra huvudtiteln (justitiedepartementet)	9
— nr 3, ang. utgifterna under tredje huvudtiteln (utrikesdepartementet)	24
— nr 28, ang. pensionsförmånerna för f. d. revisorn S. V. Zacco	30
Bevillningsutskottets betänkande nr 5, ang. befrielse för biografägaren G. Gustafsson från statlig nöjesskatt	30
— nr 6, ang. vissa frågor rörande nykterhetslagstiftningen	30
— nr 7, om fortsatt giltighet av förordningen ang. rätt för Konungen att förordna om uttagande av antidumping- och utjämnings-tullar	42
— nr 8, ang. beskattningen av periodiskt understöd och av stipendier m. m.	42
— nr 9, ang. avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål m. m.	42
— nr 10, ang. utsträckning av tiden för avlämnande av självdeklaration	43
— nr 13, ang. postverkets ansvarighet för försändelser och medel, som mottagits till postbefordran, m. m.	46
Första lagutskottets utlåtande nr 9, ang. fortsatt giltighet av lagen om tvångsmedel i vissa brottmål	46
Tredje lagutskottets utlåtande nr 6, ang. fortsatt giltighet av lagen om kontroll å överlåtelse av vattenkraft	46
Första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 1, ang. ändring i villkoren för statens järnvägars billighetsresor	48

## Lördagen den 21 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 255 § sjölagen och lag angående ändrad lydelse av 4 § 5 mom. lagen den 5 juni 1936 (nr 277) i anledning av Sveriges tillträde till 1924 års internationella konvention rörande konossement;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i 17 kap. handelsbalken;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 13 mars 1942 (nr 87) med särskilda bestämmelser angående stats- och kommunalmyndigheterna och deras verksamhet vid krig eller krigsfara m. m.; samt

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 juli 1947 (nr 632) angående ersättning av allmänna medel till vittnen m. fl. samt till lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 19 juni 1919 (nr 367) om fri rättegång.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/

53, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53 i vad propositionen avser staten för försvarets fastighetsfond.

Upplästes två till kammaren inkomna protokoll, så lydande:

År 1953 den 18 februari sammanträdde den nämnd, som äger att döma, huruvida högsta domstolens samtliga ledamöter gjort sig förtjänta att i deras viktiga kall bibehållas, varvid röstades över följande proposition:

Den, som vill, att omröstning på det i § 69 riksdagsordningen föreskrivna sätt skall anställas till utslutande av någon bland högsta domstolens ledamöter, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bliva högsta domstolens samtliga ledamöter bibehållna.

Och befunnos efter omröstningens slut, sedan voteringssedlarna öppnats, rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 0;

Nej — 45,

i följd varav nämnden ansett högsta domstolens samtliga ledamöter böra vid deras ämbeten bibehållas.

*L. Tjällgren.*

*Karl Bergström.*

*K. G. Ewerlöf.*

*O. Malmborg.*

År 1953 den 18 februari sammanträdde den nämnd, som äger att döma, huruvida regeringsrättens samtliga ledamö-

ter gjort sig förtjänta att i deras viktiga kall bibehållas, varvid röstades över följande proposition:

Den, som vill, att omröstning på det i § 69 riksdagsordningen föreskrivna sätt skall anställas till utslutande av någon bland regeringsrättens ledamöter, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bliva regeringsrättens samtliga ledamöter bibehållna.

Och befunnos efter omröstningens slut, sedan voteringssedlarna öppnats, rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 0;

Nej — 43,

i följd varav nämnden ansett regeringsrättens samtliga ledamöter böra vid deras ämbeten bibehållas.

*L. Tjällgren.*

*Karl Bergström.*

*K. G. Ewerlöf.*

*O. Malmborg.*

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att de nu upplästa protokollen skulle läggas till handlingarna ävensom att innehållet av protokollen skulle delgivas riksdagens kanslideputerade med anmodan att låta i ämnet uppsätta och till kamrarna avgiva förslag till den skrivelse, som borde till Konungen avlåtas.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 53, angående anslag för budgetåret 1953/54 till statens bosättningslänefond m. m.

Anmälades att till kammaren överlämnats

*dels* Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 37, angående godkännande av Genève-konventionerna den 12 augusti 1949 angående skydd för krigets offer;

nr 52, med förslag till förordning om skattefrihet för vissa bidrag till nedbringande av bostadskostnader;

nr 54, angående anslag till Sveriges geologiska undersökning;

nr 55, angående vissa ändringar i riktlinjerna för den statliga exportkrediten;

nr 56, med förslag till förordning om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, m. m.;

nr 57, angående försäljning av vissa fastigheter;

nr 58, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag; och

nr 60, angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, m. m.;

*dels ock* Kungl. Maj:ts skrivelse nr 59, med redogörelse för de åtgärder som vidtagits på grund av riksdagens skrivelser den 22 mars, den 2 april, den 26 april och den 29 maj 1952, nr 98, nr 11, nr 150 resp. nr 293, i anledning av, såvitt nu är i fråga, riksdagens år 1951 församlade revisorers berättelse.

De kungl. propositionerna och den kungl. skrivelsen blevo nu var för sig föredragna och lagda på bordet.

Anmälades och bordlades en av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjord anmälan, att till utskottet inkommit framställning från fullmäktige i riksgäldskontoret om pension åt f. städerskan vid riksdagshuset Anna Lillberg.

Anmälades och bordlades

utrikesutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om ratifikation av tilläggsprotokoll till Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna;

statsutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner, m. m.;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda fram-

ställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under tredje huvudtiteln, avseende anslagen inom utrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 28, i anledning av väckta motioner om tjänste- och familjepensionsförmånerna för f. d. revisorn och bokhållaren S. V. Zacco;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 5, i anledning av väckt motion om befrielse för biografägaren G. Gustafsson från staten tillkommande nöjesskatt för biograföreställningar;

nr 6, i anledning av väckta motioner angående vissa frågor rörande nykterhetslagstiftningens utformning;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 12 maj 1950 (nr 164) angående rätt för Konungen att förordna om uttagande av antidumping- och utjämningstullar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 8, i anledning av väckta motioner angående beskattningen av periodiskt understöd och av stipendier samt angående avdragsrätt för studiekostnader;

nr 9, i anledning av väckt motion om rätt att vid taxering till statlig inkomstskatt åtnjuta avdrag för gåvor till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller för befrämjande av undervisning;

nr 10, i anledning av väckt motion om

utsträckning av tiden för enskild skattskyldigs avlämnande av självdeklaration; samt

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 4 § och 8 § 3 mom. förordningen den 18 maj 1934 (nr 168) angående postverkets ansvarighet för försändelser och medel, som mottagits till postbefordran, m. m.;

första lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål, dels ock i ämnet väckt motion;

tredje lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 20 december 1946 (nr 781) om kontroll å överlåtelse av vattenkraft; ävensom

första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 1, över motion om viss ändring i villkoren för statens järnvägars s. k. billighetsresor.

---

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.12 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

## Tisdagen den 24 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

---

Justerades protokollen för den 17 och den 18 innevarande månad.

---

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 37, angående godkännande av Genève-konventionerna den 12 augusti 1949 angående skydd för krigets offer.

---

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 52, med förslag till förordning om skattefrihet för vissa bidrag till nedbringande av bostadskostnader.

---

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 54, angående anslag till Sveriges geologiska undersökning; och

nr 55, angående vissa ändringar i riktlinjerna för den statliga exportkrediten.

---

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 56, med förslag till förordning om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, m. m.

---

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 57, angående försäljning av vissa fastigheter; och

nr 58, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag.

---

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts skrivelse nr 59, med redogörelse för de åtgärder, som vidtagits på grund av riksdagens skrivelser den 22 mars, den 2 april, den 26

april och den 29 maj 1952, nr 98, nr 11, nr 150 resp. nr 293, i anledning av, såvitt nu är i fråga, riksdagens år 1951 församlade revisorers berättelse.

---

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 60, angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredningsstat för budgetåret 1950/51, m. m.

---

Föredrogs och lades till handlingarna den av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjorda anmälan, att till utskottet inkommit framställning från fullmäktige i riksgäldskontoret om pension åt f. städerskan vid riksdagshuset Anna Lillberg.

---

Föredrogs och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 1, statsutskottets utlåtanden nr 2, 3 och 28, bevillningsutskottets betänkanden nr 5—10 och 13, första lagutskottets utlåtande nr 9, tredje lagutskottets utlåtande nr 6, samt första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 1.

---

Anmäldes att till kammaren överlämnats Kungl. Maj:ts skrivelse nr 61, angående val av ombud jämte suppleanter i Europarådets rådgivande församling.

Den kungl. skrivelsen blev nu föredragen och lagd på bordet.

---

### Interpellation om förhindrande av overdhäftig radioutsändning.

Herr BENGTON (bf) erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Programutformningen i Radiotjänst har på senaste tiden utlöst åtskillig kritik. I den mån denna riktar sig mot radio-

**Interpellation om förhindrande av ovederhäftig radioutsändning.**

debattens principiella frihet eller vill inkräkta på radions rätt att behandla också kontroversiella spörsmål hör denna kritik med bestämdhet avvisas. Men gränserna för denna principiella frihet bör inte dragas så vitt att radions folk-uppfostrande gärning vedervägas. Det sker emellertid enligt min mening om i sak dåligt underbyggda värderingar hos vissa estetiska eller psykologiska skolor beredes ett brett utrymme samtidigt som motsatta värdeföreställningar, ofta bättre underbyggda, inte alls eller endast bristfälligt blir företrädda. Och det sker framför allt om friheten uppfattas som rätt att presentera uppgifter och meningar, som bottnar i bristfällig förtroget även med enkla och lättillgängliga data på det behandlade området.

Sådana missbruk av friheten har förekommit i radio i program berörande alkoholfrågan. Ett särskilt anmärkningsvärt fall inträffade nyligen, då ett program om rattfylleriet sändes i radio den 12 januari i år. Programmet, som ingick i serien Orientering: Människor och meningar, avsåg att ge aktuell information beträffande det s. k. rattfylleriet och därmed sammanhängande problem. Uppläggningsen av programmet var emellertid sådan att väsentliga frågeställningar helt förbigicks eller endast knapphändigt berördes, vilket medförde att programmet icke kom att ge en korrekt bild av problemet i dess helhet. Framställningen var därjämte bemängd med ett stort antal direkta felaktigheter, vilka utan svårigheter skulle ha kunnat undvikas, om sakkunniga personer hade rådfrågats.

Det må särskilt framhållas, att ingen av de i programmet medverkande personerna tycks ha känt till att en av Kungl. Maj:t tillsatt särskild utredning — 1949 års trafiknykterhetsutredning — för närvarande arbetar med problemet om alkohol och trafiksäkerhet. Av en jämförelse mellan direktiven för denna utredning och uppläggningsen av programmet framgår klart bristerna i det sistnämnda. Då en relativt riklig tid tillmätts programmet hade möjligheter icke saknats till en sådan redigering av det-

ta, att alla väsentliga frågeställningar blivit belysta.

Redogörelsen för den gällande lagstiftningen på området var visserligen i stort sett korrekt men på grund av förbiseendet av den förutnämnda utredningens existens blev framställningen missvisande. De uppgifter som lämnades om de alkoholbetingade olycksfallens andel av samtliga trafikolyckor har av föregående offentliga utredningar på området förklarats inte ge en riktig bild av verkligheten. Uppgiftslämnarens resonemang om den spritpåverkade bilistens relativa ofarlighet på grund av dennes insikt om riskerna vid körning efter spritförtäring motsäges av såväl medicinska som statistiska specialundersökningar, som verkställts för att klargöra denna fråga.

Beträffande den medicinska redogörelsen i programmet må sägas, att den helt förbigick den aktuella och avgörande frågan om den gräns, där en ur trafiksäkerhetssynpunkt skadlig nedsättning av körförmågan på grund av alkoholförtäring börjar. Detta problem upptar för närvarande stort intresse hos den fysiologiska alkoholforskningen världen runt, och den svenske forskaren Goldberg har här gjort en banbrytande insats. Med hänsyn till den svenska lagstiftningens utformning framstår det som en allvarlig brist att Goldbergs resultat inte ens omnämndes i den medicinska framställningen i radioprogrammet. Över huvud taget var tendensen i programmet sådan, att lyssnarna måste få det intrycket, att riskerna för trafiksäkerheten genom spritförtäring hos motorförarna är vida mindre än vad de i verkligheten är.

I radio kan med andra ord förekomma en belysning av rattfylleriet som icke skulle kunna förekomma i den statsunderstödda föreläsningsverksamheten på detta område för en liten åhörarskara i en avlägsen obygd i vårt land.

Det är enligt min mening synnerligen anmärkningsvärt, att ett radioprogram kring ett betydelsefullt samhällsproblem kan få sändas ut, utan att de för programmet ansvariga kontrollerar vederhäftigheten i de lämnade uppgifterna

**Konvention ang. skydd för de mänskliga rättigheterna m. m.**

och ser till att problemet presenteras på ett sådant sätt, att så vitt möjligt alla väsentliga frågeställningar blir belysta. Då radion är ett statsägt företag med ensamrätt på sitt område framträder dessa brister i en desto mera märklig dager.

Med anledning av vad som sålunda anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande fråga:

Är statsrådet villig att medverka till att åtgärder företas för att förhindra att

program av den här antydda ovederhäftiga karaktären sändes i radio?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.08 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

**Onsdagen den 25 februari.**

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med hänvisning till bifogade läkarintyg får jag härmed vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet från och med den 17 februari till och med den 21 mars 1953.

Stockholm den 24 februari 1953.

F. I. Boo.

Att riksdagsman *Fritiof Boo*, född den 5/7 1908, som vårdats å Serafimerlasarettets kirurgiska klinik fr. o. m. den 17/2 1953 tills vidare under diagnos: Appendicit. ac. gangr. är i behov av vila i hemmet tre veckor och under denna tid är oförmögen till arbete, intygas.

Stockholm, Serafimerlasarettet den 24/2 1953.

S. Wallensten,  
leg. läkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Föredrogs Kungl. Maj:ts skrivelse nr 61, angående val av ombud jämte suppleanter i Europarådets rådgivande församling.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde onsdagen den 4 nästkommande mars företaga val av tre ombud i Europarådets rådgivande församling jämte tre suppleanter för dem.

Detta förslag antogs.

**Konvention ang. skydd för de mänskliga rättigheterna m. m.**

Föredrogs ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen om ratifikation av tilläggsprotokoll till Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Genom en den 16 januari 1953 dagtecknad, till utrikesutskottet hänvisad proposition, nr 32, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt ut-



**Om anslag till tjänstebilar åt regeringen.**

drag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för samma dag samt med överlämnande av ett som bilaga till propositionen fogat, den 20 mars 1952 undertecknat tilläggsprotokoll till Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, äskat riksdagens godkännande av ratifikation med vissa förbehåll beträffande art. 2 av tilläggsprotokollet.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, meddela av Kungl. Maj:t äskat godkännande av att ratifikation skedde av tilläggsprotokollet av den 20 mars 1952 till Europarådets konvention av den 4 november 1950 angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, med förbehåll beträffande art. 2 i tilläggsprotokollet av den innebörd, som av departementschefen angivits.

Herr NERMAN (s): Herr talman! Sverige har i ett par fall inte kunnat helt godta Europarådets konvention om skydd för de mänskliga rättigheterna. Bl. a. gäller det art. 2, som rör statens respekt för föräldrars religiösa och filosofiska övertygelse i fråga om deras barns undervisning.

Departementschefen påpekar alldeles riktigt, att utvecklingen av undervisningsväsendet hos oss har följt andra banor än på andra håll och att »den undervisning, som meddelas i de svenska statsskolorna, i princip är att betrakta såsom ett helt». Sverige kan därför, säger han, inte medge föräldrar »rätt att under hänvisning till sin filosofiska övertygelse för sina barn erhålla befrielse från skyldigheten att deltaga i delar av de allmänna skolornas undervisning». Ja, det är klart att art. 2 kan biträdas fullständigt först sedan hela den gällande svenska religionsfrihetslagstiftningen har upphävts. Sveriges reservation i art. 2 bottnar alltså i det förhållandet, att Sverige i olikhet mot många andra länder har en statskyrka.

När saken nu ligger så till, får jag nöja mig med ett beklagande av att Sveriges system med statskyrka hindrar oss att helt ratificera de mänskliga rättigheterna i en så elementär fråga som trosfriheten, och uttala den förhoppningen att Sverige inte alltid skall behöva vara ett av de underutvecklade länderna på detta område utan med tiden skall upplösa sambandet mellan stat och religion för att sedan kunna helhjärtat biträda trosfriheten liksom andra mänskliga rättigheter.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

---

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.

**Punkten 1.****Om anslag till tjänstebilar åt regeringen.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels fastställa av departementschefen förordad stat för avlöningar till statsråden utan departement m. m., att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54, dels ock till Avlöningar till statsråden utan departement m. m. för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 312 600 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Lindström* m. fl. (I: 260) och den andra inom andra kammaren av herr *Henriksson* m. fl. (II: 308), i vilka hemställdes, att riksdagen måtte bevilja ett reservationsanslag av 40 000 kronor för anskaffning av tvenne tjänstebilar att ställas till regeringens förfogande.

### Om anslag till tjänstebilar åt regeringen.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte

a) fastställa under punkten införd stat för avlöningar till statsråden utan departement m. m., att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1953/54;

b) till Avlöningar till statsråden utan departement m. m. för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 312 600 kronor;

II. att motionerna I: 260 och II: 308 icke måtte av riksdagen bifallas.

I motiveringen hade utskottet anfört bland annat följande:

»Utskottet är icke berett att taga ställning till yrkandet i motionerna I: 260 och II: 308 utan tillgång till närmare utredning. Vid en sådan utredning torde böra klarläggas, i vilken omfattning behov förefinnes för statsråden att ha tjänstebilar till sitt förfogande, samt huruvida och i vad mån ett sådant behov möjligen kan tillgodoses på annat sätt än motionärerna tänkt sig, exempelvis genom att statliga institutioner ställer av dem disponerade tjänstebilar till statsrådets förfogande eller genom att särskilda reseanslag anvisas för statsråden, avsedda att täcka deras utgifter för bilresor. Jämväl kostnads- och anslagsspörsmålen torde vid utredningen böra närmare klarläggas. Då det synes böra ankomma på Kungl. Maj:t att föranstalta om en dylik utredning, är utskottet icke nu berett förorda att riksdagen tager något initiativ i motionernas syfte.»

Fru LINDSTRÖM (s): Herr talman! Det brukar vara fruktlöst att ta till orda och plädara för en motion som det mäktiga statsutskottet har avfärdat, men det finns tillfällen, då man om statsutskottet skulle kunna säga detsamma som en gång sades om skalden Homeros: »Även den gode Homeros slumrar ibland.» Då jag anser att behandlingen av motionen om ett par tjänstebilar till regeringen är ett utslag av en sådan tillfällig indisposition hos utskottet och då jag hoppas, att det är flera med mig som har

samma uppfattning, vill jag ändå försöka vinna kammaren för de synpunkter som ligger bakom motionärernas yrkande.

Motionärerna har som bekant hemställt om ett par tjänstebilar att ställas till statsministerns och hans regeringskollegers förfogande. Vi har gjort detta med motiveringar, som vi trodde skulle ha övertygat utskottet om det rimliga i vår hemställan. Även om man principiellt anser att allt arbete är likvärdigt — regeringschefens och den enkle jobbarens arbete, det intellektuella och det manuelle arbete likvärdigt, vilket vi anser — kan man inte komma ifrån att det i praktiken är svårare att finna lämplig ersättare för människor, på vilkas omdöme och kunnighet vi ställer exceptionellt höga krav, än det är att finna ersättare för människor, som bara behöver ha ansvaret för en begränsad arbetsuppgift, som kan fyllas av många, många andra. Konsekvensen av detta blir, att man måste vara särskilt angelägen att bevara konditionen — den intellektuella och den kroppsliga vigören — hos dem, som bär stora ansvarsbördor. Detta har man förstått inom det svenska näringslivet. Cheferna i spetsen för de flesta större företag inom industri och handel har numera tjänstebilar, som för dem snabbt och säkert mellan sammanträden och konferenser och sparar det slitaget på krafterna, som det innebär att dagligen nöta tid i spårvägs- och bussträngsel. Även kommunala förtroendemän i toppklass har allt oftare tjänstebil till sitt förfogande. För några år sedan fick landshövdingarna samma förmån. Men inom regeringen är det bara utrikes- och försvarsministrarna, som har tillgång till tjänstebilar.

Finns det nu behov hos regeringens övriga ledamöter att ha samma arbetslätnad? Statsutskottet säger sig inte kunna ta ställning till denna fråga utan »närmare utredning». Utskottet vill veta »i vilken omfattning» behov föreligger och huruvida ett eventuellt behov kan tillgodoses på annat sätt än motionärerna tänkt sig, exempelvis genom att statliga institutioner ställer av dem dispone-

rade tjänstebilar till statsrådets förfo- gande eller genom att särskilda resean- slag anvisas för statsråden. Utskottet slut- ar med att säga att en sådan utredning skall Kungl. Maj:t själv verkställa och anser icke att riksdagen behöver ta nå- got initiativ i motionernas syfte.

Har nu inte statsutskottet varit onö- digt omständligt i den här saken? Vi motionärer tycker det. Hur skall egent- ligen den anbefallda utredningen gå till? Skall man tillsätta tidsstudiemän som kartlägger regeringens arbetsdagar i de- talj, räknar antalet konferenser, bered- ningar, möten, informationsföredrag, in- vigningsförrättningar och representa- tionstillställningar, som statsråden måste genomgå, eller beräknar i kilometer res- vägen mellan kanslihuset, respektive bo- staden och till och från allt detta? Skul- le utskottet inte ha kunnat nöja sig med sin *egen* vetskap om det politikens of- ferväsen, som är förknippat med stats- ministersysslan och de flesta fackminis- teruppdragen likaså? Vid tveksamhet kunde kanske utskottet ha förfrågat sig hos de närmast berörda själva. Vid en sådan förfrågan skulle behovet sannol- igt ha vitsordats, samtidigt som man fått klart för sig, varför inte regeringen själv tagit initiativ för att avhjälpa bris- ten. Den känslighet, som gör det så mot- bjudande för svenskt kynne att bevilja sig själva förmåner eller göra framställ- ningar om förmåner av något slag, bor- de riksdagen ha förutsättningar att be- gripa. Riksdagen har nu i hart när alla statsfinansiella lägen funnit det lika svårt att vara tvingad att reglera sina egna arvoden. Det är därför, som stats- utskottet icke bort och riksdagen icke bör skjuta över initiativet i denna fråga på Kungl. Maj:t själv.

Statsutskottet menar, att man kanske kan finna andra utvägar att tillmötesgå ett eventuellt behov att åka bil i tjäns- ten. Reseanslag till taxiåkning eller ut- låning av bilar från olika statliga insti- tutioner skymtar här bakom utskotts- skrivningen. Men att låna bil i andra hand, där andra intressen med förturs- rätt kan tränga sig fram, eller att jaga en taxi på telefon 22 00 00, när det är

Om anslag till tjänstebilar åt regeringen. rusningstid, ger varken den avspänning eller tidsbesparing, som motionärerna har åsyftat med förslaget om tjänstebi- lar åt regeringen. Skulle inte svenska folket då kunna ha råd att kosta på tvenne tjänstebilar till de sammanlagt tretton statsråd, som nu saknar tillgång till tjänstebil? Här har representanter för alla demokratiska politiska partier signerat motionen. Varken meningsfrän- der eller motståndare till regeringen har tänkt på de nuvarande innehavarna av regeringsämbetena i denna sak, utan de har tänkt på statsministerinstitutionen och statsrådsuppgifterna som sådana, nu och i framtiden.

Nu vill vi i alla fall gärna tro att, som jag sade i början av mitt anförande, statsutskottet bara varit tillfälligt indis- ponerat, när uttryckssätten föll som de gjorde i yttrandet, och att utskottet och motionärerna i sak inte skiljer sig så mycket från varandra. Kanske kunde ock- så motionernas hemställen haft en bätt- re disposition, efter vad en och annan representant för utskottet sagt efteråt strax före uppgörelsens ögonblick. Där- med må nu vara hur som helst, men av statsutskottets avstyrkan följer vissa svå- righeter att yrka på ett bestämt belopp till anskaffning av tjänstebilar såsom skett i motionerna. Motionärerna har därför i samråd med olika intresserade kammarkolleger gjort ett kompromiss- förslag, som jag anhåller att få fram- lägga som ett alternativ till utskottets skrivning överst på s. 2 i utlåtandet och som ett alternativ till klämman i punk- ten II.

Alternativet i fråga om motiveringen innebär att första stycket å s. 2 skall ha följande lydelse: »Utskottet delar uppfattningen i motionerna I:260 och II:308 att regeringen bör ha tjänstebi- lar till sitt förfogande. Emellertid synes det i första hand böra ankomma på Kungl. Maj:t att bedöma behovets om- fattning samt överväga kostnaderna för anskaffning, drift och underhåll av bi- larna liksom sättet för dessa kostnaders bestridande. Utskottet vill därför i an- ledning av motionerna förorda, att riks- dagen hos Kungl. Maj:t hemställer om

### Om anslag till tjänstebilar åt regeringen.

förslag till nästa års riksdag rörande tjänstebilar åt regeringen.»

I fråga om klämman innebär förslaget att i punkten II hemställas: »att riksdagen må i anledning av motionerna I: 260 och II: 308 hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag till nästa års riksdag rörande tjänstebilar åt regeringen.»

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till detta förslag.

Herr BERGH (h): Herr talman! Fru Lindström ansåg, att statsutskottet var indisponerat, när det behandlade denna framställning. Jag ber att få returnera artigheten och säga, att det uttalandet rimmar ganska illa med påståendet att utskottet skulle ha varit särskilt grundligt.

Dessutom skulle jag vilja säga fru Lindström, att när fru Lindström polemiserade mot utskottet, talade hon som om hon inte hade läst utskottsutlåtandet eller i varje fall inte förstått det. Av utlåtandet framgår ingalunda, att vi bestriider behovet av tjänstebilar åt regeringen, — vi har inte alls uttalat oss om den saken.

Det tillhör väl ändå en ganska god tradition inom statsutskottet, att man, innan man beviljar ett anslag för ändamål som man i och för sig kan tänka sig kunna vara skäliga, har en liten aning om vad kostnaderna skulle belöpa sig till. Här har motionärerna endast hemställt, att det skulle ges ett reservationsanslag på 40 000 kronor för anskaffande av bilar, och sedan säger de, att visserligen kan det bli chaufförskostnader, driftkostnader och underhållskostnader, men Kungl. Maj:t får se till att anslag härför ryms inom expensanslaget till något av departementen.

Om nu två bilar skulle behövas, och man liksom motionärerna har den uppfattningen, att statsråden skulle behöva bilskjutsar hela dagarna och sent på kvällarna, kan man fråga sig om det räcker med en chaufför till varje bil. Även om man skulle kunna tänka sig, att expeditionsvakterna i något departement skulle kunna sköta bilarna, bleve det ändå

ersättning för övertid och för obekvämt arbetstid m. m. Vi ville gärna veta något om dessa ting. Jag förmodar att fru Lindström finner dessa synpunkter småsnåla, men det är sådana synpunkter som vi måste anlägga, när vi vill ha reda på de ungefärliga kostnaderna, innan vi beslutar någonting. När motionärerna säger att de inte har varit i tillfälle att göra några närmare utredningar om detta, uppfattar vi det som ett direkt klander mot motionärerna själva, som inte ens funnit det angeläget att de försöker prestera en utredning om de driftskostnader, som möjligen kommer att för varje år överstiga anskaffningskostnaderna.

Det är inte så enkelt som det står i motionen, att detta anslag till chaufförer o. s. v. kan rymmas på något av expensanslagen. Om motionärerna velat titta i det budgetförslag som förelåg då motionen förmodligen skrevs — om nu motionärerna skrivit den själva — skulle de ha sett, vilka belopp som finns på de olika departementens expensanslag. Där ryms inga sådana kostnader som det här är fråga om. Det är visserligen förslagsanslag, men man räknar väl ändå inte med att ett förslagsanslag skall få överstridas så mycket som det här bleve fråga om, om inte alldeles exceptionella orsaker kommer till.

Vi har alltså inte tagit ställning i behovsfrågan — personligen anser jag att ett sådant behov sannolikt föreligger — men vi vill enligt en som jag tror god kutym inom statsutskottet ha reda på ungefär vad det hela kostar, innan man ger sig in på saken.

Och när fru Lindström nu som argument mot att denna utredning skulle göras inom kanslihuset talar om det känsliga sinne som våra statsråd skulle äga, så att de inte vill komma med ett förslag, som skulle innebära förmåner åt dem själva av något slag, så tillåt mig le, fru Lindström! En särskild känslighet har de sannerligen inte över huvud visat. Dessutom är hela detta tal om att de skulle bereda sig själva en förmån också ett tecken på tillfällig indisposition från fru Lindströms sida, ty det påståendet rimmar dåligt med fru Lind-

## Om anslag till tjänstebilar åt regeringen.

ströms argument för att statsråden skulle få bilarna. Det skulle ju inte vara en förman som de skulle få, utan den motivering som ligger bakom var ju att vi skulle kunna utnyttja deras arbetskraft mera än vi för närvarande gör.

Jag tror, att jag har motiverat utskottets ståndpunkt tillräckligt, och yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr NÄSGÅRD (bf): Herr talman! Jag är inte förvånad över att utskottet icke direkt kunnat förorda bifall till motionen, då det, som herr Bergh säger, inte finns någon utredning alls eller någon beräkning av kostnaderna. Man yrkar helt enkelt, att riksdagen måtte bevilja ett reservationsanslag av 40 000 kronor för anskaffning av tvenne tjänstebilar att ställas till regeringens förfogande, och man har något dunkelt antytt i motiveringen, att kostnaderna i övrigt skulle kunna inrymmas i expensanslaget för något av statsdepartementen. Men när nu inte statsutskottet ansåg sig kunna tillstyrka motionen, sådana den var, så kunde man ha väntat sig att utskottet gått på den linje, som man så ofta följer i sådana fall där man inte kan tillstyrka ett direkt beslut, och tillstyrkt en skrivelse till Kungl. Maj:t. Jag är så mycket mer förvånad över att inte utskottet kommit till ett sådant slut, som ju motiveringen helt och hållet går i den riktningen. Utskottet talar om att det behövs en närmare utredning och framhåller bl. a. att det vid en sådan utredning bör klarläggas, i vilken omfattning behov förefinnes av tjänstebilar, och slutligen säger utskottet: »Jämväl kostnads- och anslagsspörsmålen torde vid utredningen böra närmare klarläggas. Då det synes böra ankomma på Kungl. Maj:t att föranstalta om en dylik utredning, är utskottet icke nu berett förorda att riksdagen tager något initiativ i motionernas syfte.»

Den lilla omskrivning, som fru Lindström nu har gjort i utskottets motivering, går helt och hållet i samma anda som utskottets egen skrivning, och hon har också dragit den naturliga slutsat-

sen, att på denna omskrivna motivering med samma innehåll som utskottets hänga sitt yrkande om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om förslag.

Vad motiveringarna i övrigt beträffar måste jag säga, att när statsutskottet nämner, att statsråden kanske kan få låna bilar av underlydande verk, är detta litet futtigt. Jag vet mycket väl att exempelvis en jordbruksminister någon gång kan få låna en bil av domänstyrelsen och att kanske en vägminister kan få låna en bil av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, men inte är det mycket att erbjuda Sveriges regering.

Efter att ha läst detta utlåtande tycker jag att det borde ha varit naturligt, att utskottet självt hade föreslagit en skrivelse av det slag som fru Lindström föreslår, och jag biträder det yrkande som nu därom har framställts.

Fru LINDSTRÖM (s): Herr talman! Jag begärde bara ordet för ett kort genmäle till herr Bergh. Det mesta av vad han sade har jag redan bemött i mitt första anförande. Han talar fortfarande om utredning, som man ofta gör här i riksdagen: en utredning är något som man alltid kan vänta respekt för, en skärm som man kan sätta upp mot allsköns obetänksamheter. Men det finns ändå saker som inte praktiskt kan utredas, och statsrådets behov av bilresor hör väl ändå dit.

Nu har utskottets talesman betonat att utskottets skrivning inte var menad så, utan man hade bara avsett en utredning av formerna och kostnaderna för tjänstebilar åt regeringen, och hade motionen varit utformad på annat sätt, sade han, skulle det ha kunnat finnas förståelse för den i utskottet. Jag är glad åt att höra detta och uppberor bara vad jag sade i det förra anförandet, att motionen utformats i samråd med administrativ expertis, som menat att motionärerna borde i klämman till sin hemställan ta upp den anskaffningskostnad för två bilar, som kunde fixeras, medan man skulle låta Kungl. Maj:t själv beräkna de mera svårbedömbara

**Om anslag till tjänstebilar åt regeringen.**

driftnkostnaderna och ta upp dem under något lämpligt expensanslag, som ju är, såsom herr Bergh sade, av förslagsanslagsnatur.

Egentligen tycks det bara återstå en enda skiljaktighet mellan utskottet och motionärerna, nämligen i fråga om vem som skall ta initiativet. Skall riksdagen ta detta initiativ, eller skall det överlämnas åt Kungl. Maj:t att göra det? Enligt de motiveringar jag gav i mitt förra anförande anser jag, att det är riksdagen som skall ta detta initiativ, och vi motionärer hoppas också att så skall bli fallet här i dag.

Herr GÖRANSSON (fp): Herr talman! I utskottets utlåtande rekommenderas den utvägen, att regeringens ledamöter lånar underlydande institutioners bilar vid behov. Eftersom jag i någon mån är vittnesgill på detta område, vill jag lämna kammaren en upplysning.

Vi fick år 1938 en ny bil till Långholmen, och det var då en tyst överenskommelse, att denna bil ävenledes skulle användas av regeringen när så behövdes. Detta har lett till, att fångvårdsstyrelsen f. n. skiftar ut sina gåvor på det sättet att när bilen inte är nödvändig för fångtransport, anlitas den för regeringstransport.

Jag vill inte säga att detta på något sätt har varit betungande — det är inte så ofta det förekommer och samkörningen har varit god — men situationer uppkommer, när regeringen måste simulera att den har en bil till förfogande. År 1947 var den dåvarande danske justitieministern här på besök, och då tyckte justitiedepartementet att det skulle vara trevligt att kunna bjuda honom på en bilfärd till en par anstalter och att göra det utan anlitan av taxibil, troligen av det skälet att regeringarna både i Danmark och i Finland har rätt många bilar till förfogande. Då tog vi ut den s. k. kärran från Långholmen, och i den åkte den danske och den svenske justitieministern.

Efter dessa upplysningar, herr talman, ber jag att få yrka bifall till fru Lindströms förslag.

Herr KARLSSON, GUSTAF (s): Herr talman! Här har riktats en relativt skarp kritik mot detta utskottsutlåtande med dess motivering för avstyrkande av de motioner, som här väckts om anskaffande av tvenne tjänstebilar att ställas till regeringens förfogande. Jag delar visserligen ansvaret för vad som här skrivits, men även jag skulle kunna ha en anmärkning att göra emot skrivningen, nämligen att den är något för lång. Man har offrat för mycket på denna sak med hänsyn till dess betydelse. Här försöker man nu, och det förstär jag mycket väl, att blåsa upp en stämning mot utskottet, och den allvarlige herr Göransson har väl sagt sin första rolighet i den här församlingen för att försöka få kammarens majoritet att gå emot utskottets hemställan. Vad som har varit väsentligt för utskottet, vilket är enhälligt, är att man väl ändå, jag höll på att säga anständigtvis, bör veta om regeringen själv vill ha några bilar. Jag föreställer mig, att om den viljan finns och om behov föreligger kommer det också, såsom statsutskottet förutsätter, att framläggas förslag om detta. Så enkelt är det. Om kammarens ledamöter nu försöker återfå sina allvarliga anleten och funderar på detta en liten smula, tror jag ändå att de finner att det är klokt om kammaren följer utskottet härvidlag.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att därunder yrkats dels att vad utskottet i den nu förevarande punkten yttrat och hemställt skulle godkännas, dels ock, av fru Lindström, att utskottets yttrande och hemställan skulle godkännas med följande ändringar, nämligen

dels att andra stycket av motiveringen (överst å sid. 2 i det tryckta utlåtandet) erhöle följande lydelse: »Utskottet delar uppfattningen i motionerna I: 260 och II: 308 att regeringen bör ha tjänstebilar till sitt förfogande. Emellertid synes det i första hand böra ankomma på Kungl. Maj:t att bedöma behovets omfattning samt överväga kostnaderna för anskaff-

## Anslag till hovrätterna.

ning, drift och underhåll av bilarna liksom sättet för dessa kostnaders bestridande. Utskottet vill därför i anledning av motionerna förorda, att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om förslag till nästa års riksdag rörande tjänstebilar åt regeringen.»

*dels ock* att punkten II i den s. k. klämman avfattades sålunda: »att riksdagen må i anledning av motionerna I: 260 och II: 308 hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag till nästa års riksdag rörande tjänstebilar åt regeringen.»

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande av utskottets yttrande och hemställan vara med övervägande ja bevarad.

Fru *Lindström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner vad statsutskottet yttrat och hemställt i sitt utlåtande nr 2 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes utskottets yttrande och hemställan med de ändringar, som under överläggningen påyrkats av fru *Lindström*.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering med delst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja—51;

Nej—71.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

*Punkterna 2—15.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 16.*

## Anslag till hovrätterna.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av departementschefen föreslagna ändringar i hovrätternas personalförteckning, dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för hovrätterna, att tillämpas under budgetåret 1953/54, dels ock till Hovrätterna: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 5 993 500 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Velander* m. fl. (I: 105) och den andra inom andra kammaren av herr *Fröding* m. fl. (II: 160) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att den extra ledamotsbefattningen i hovrätten för Nedre Norrland skulle få besättas med i personalförteckningen uppförd e. o. assessor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 105 och II: 160

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga i statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för den 2 januari 1953 angivna ändringar i hovrätternas personalförteckning;

b) fastställa under punkten införd avlöningsstat för hovrätterna, att tillämpas under budgetåret 1953/54;

c) till Hovrätterna: Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 5 993 500 kronor.

Reservation hade anförts av fröken *Andersson* och herr *Bergh*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under a) hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 105 och II: 160 bemyndiga Kungl. Maj:t att i hovrätternas personalförteckning vidtaga de ändringar, som angivits i statsrådsprotokollet

**Anslag till hovrätterna.**

över justitiedepartementens ärenden för den 2 januari 1953 samt av reservanterna.

Herr BERGH (h): Herr talman! På denna punkt föreligger en reservation, och ett bifall till den skulle icke föranleda några ökade kostnader för statsverket men det oaktat medföra åtskilliga fördelar.

I hovrätten för Nedre Norrland finns utom presidenten endast sju ordinarie eller extra ordinarie ledamöter som kan tillhöra de två divisioner på vilka hovrätten arbetar. Resultatet är att man har måst skapa en Cg-tjänst för en extra assessor. Erfarenheten har visat att denna tjänst är nödvändig för att hovrätten kontinuerligt skall kunna fullgöra sitt arbete. Varje division måste nämligen omfatta minst fyra personer, och eftersom presidenten ofta har andra uppgifter måste denna anordning med en Cg-tjänst medföra vissa organisatoriska nackdelar och dessutom naturligtvis en del rekryteringssvårigheter.

I en motion har yrkats att denna Cg-tjänst skall förändras till Ce-tjänst. Mot detta har man framför allt gjort två invändningar. För det första säger man att hovrätten för Nedre Norrland har färre antal mål än de andra hovrätterna var för sig, och man har tänkt sig möjligheten att flytta dit en del mål från Svea hovrätt. För det andra har man anmärkt att den organisation som för närvarande finns inom hovrätterna är en försöksorganisation, och man vill avvakta resultatet av detta försök innan man vidtar några egentliga förändringar.

Mot bägge dessa invändningar kan man säga att de ju inte hjälper upp det aktuella läget liksom inte heller propositionens linje undviker de olägenheter som jag nyss påtalat. När som sagt dessutom ett bifall till reservationen icke skulle medföra någon kostnadsökning, om jag bortser från att tjänsten blir pensionsberättigande, förefaller det mig av både organisatoriska och rekryterings-skäl väl befogat att motionen bifalles.

Med anledning härav, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reserva-

tion som är fogad till denna punkt av fröken Andersson och mig.

Häri instämde herr *Tjällgren*.

Herr VELANDER (h): Herr talman! Såsom motionär skall jag tillåta mig att foga några ord till det anförande, som nyss hölls av den ärade utskottsreservanten.

När jag har sökt göra klart för mig vad som kan vara motivet till departementschefens ställningstagande, har jag inte kommit till något resultat. Det har nämligen inte varit möjligt att i departementschefens uttalande finna någon motivering för att han inte tillstyrkt hovrättens för Nedre Norrland framställning. Såsom redan har påpekats, har denna hovrätt den minimiorganisation, som enligt rättegångsbalken förutsattes som möjlig. Den är organiserad med en president, en lagman och sex ordinarie ledamöter.

Med hänsyn till att hovrättspresidenten i väsentligt mindre utsträckning än lagmannen kan ägna sig åt lagskipning, har hovrätten alltifrån sin tillkomst tilldelats en extra ledamot för att den skall kunna författningsmässigt arbeta på två avdelningar eller divisioner. Nu menar motionärerna — och det har hovrätten också tagit sikte på i sin framställning — att eftersom denne extra ledamot utgör en förutsättning för att hovrätten skall kunna fungera på avsett sätt det därmed måste vara ådagalagt att ett stadigvarande behov föreligger av ytterligare en ledamot å den avdelning, där presidenten fungerar som ordförande, samt att det då också måste vara riktigt att denne erhåller förordnande som e. o. assessor. Sådant förordnande har också ifrågakommit till senare delen av år 1952. Då menade man emellertid i justitiedepartementet, att detta inte längre läte sig göra, utan att härför avsedd e. o. assessor särskilt upptoges i hovrättens personalförteckning eller sanktionerades av riksdagen i annan ordning.

Nu är att märka, att departementschefen för Skånska hovrättens vidkommande tillstyrkt den anordning, som hov-



## Anslag till hovrätterna.

rätten för Nedre Norrland och motionärerna åsyftat, och det närmast med den motiveringen, att ett stadigvarande behov därav föreläge. Jag är nu mycket intresserad av att få erfara anledningen till att statsrådet och chefen för justitiedepartementet inte har kunnat gå till väga på samma sätt beträffande hovrätten för Nedre Norrland.

Utskottet har sökt prestera vissa skäl för sitt ställningstagande. Det anför, såsom herr Bergh antydde, att den nuvarande personalorganisationen i hovrätterna har karaktären av en försöksorganisation. Utskottet anför ock, vilket — som det heter i utskottsutlåtandet — »också synes vara departementschefens uppfattning», att någon allmän omprövning av hovrättsorganisationens personaluppsättning icke bör komma till stånd, förrän resultatet av vissa pågående utredningar föreligger. I avvaktan härpå, säges det vidare, bör inrättande av nya tjänster och tjänsteförändringar ske med stor varsamhet. Slutligen faller utskottet tillbaka på ett uttalande av följande innehåll: »Vad angår hovrätten för Nedre Norrland tillkommer såsom ett ytterligare skäl för återhållsamhet att frågan om en ändring av hovrättens domsområde är under övervägande.»

Gentemot dessa statsutskottets uttalanden kan väl först sägas, att här inte är fråga om någon förändring av hovrättens för Nedre Norrland organisation. Det är inte heller fråga om någon allmän omprövning av hovrättsorganisationens personaluppsättning. Det är ju inte fråga om att öka antalet arbetskrafter, och det är inte fråga om ökade utgifter för det allmänna. Det gäller endast hur man inom den nuvarande organisationens ram lämpligast skall inrätta sig för att tillgodose ett behov, som ur alla synpunkter måste betraktas såsom stadigvarande.

Vidare anmäler sig här en synpunkt som har med hovrätternas rekrytering att göra. En ung jurist, som varit adjungerad ledamot i hovrätt under ett år, har därmed utsikt att erhålla förordnande som e. o. assessor. Men i detta fall — jag tänker på den extra ledamot som för närvarande tjänstgör i hovrätten för

Nedre Norrland sedan snart två år tillbaka — har denne ändå inte kunnat få e. o. assessors förordnande. Det är klart att sådant måste inverka på de unga juristernas val av hovrätt, där de skall tjänstgöra, samt vålla irritation och misstämning bland hovrättens befattningshavare.

Jag tycker för resten att, när det framförs önskemål från en av våra hovrätter av förevarande art, då man måste förutsetta att de är fotade på sakliga och sakkunniga grunder, det verkar nästan som »småtteri», att de inte vinner beaktande.

Det sista av statsutskottets skäl avser att det har pågått vissa utredningar med avseende på domsområdet för hovrätten för Nedre Norrland. Jag kan inte tänka mig att dessa utredningar — eller den utredning som numera lett fram till ett visst förslag — kan åberopas som skäl i detta sammanhang. Jag har nämligen mycket svårt att föreställa mig att resultatet av dessa utredningar kan bli en begränsning av hovrättens domkrets och därigenom medföra en minskning av hovrättens arbetsbörda, ty det enda alternativ, som har talats om i detta sammanhang, är ett utvidgande av domkretsen och detta på ett sätt som många av oss, som var med när hovrätten för Nedre Norrland beslutades, redan då tog sikte på. Detta kan således inte vara en synpunkt som har relevans för den fråga vi här diskuterar.

Jag ber, herr talman, att få ansluta mig till det yrkande, som herr Bergh framställt, alltså om bifall till reservationen.

Herr ANDERSON, IWAR (s): Herr talman! Jag vet inte, om departementschefen finner anledning att delta i debatten, men jag utgår ifrån att han kommer att göra det. Jag skall därför inte gå in på det långa resonemang som motionären här har fört.

När motionären emellertid säger — om jag inte missförstod honom — att rekryteringen till hovrätten för Nedre Norrland möjligen skulle försvåras, om riksdagen inte bifaller motionen, ber

### Anslag till hovrätterna.

jag att få erinra om att enligt vad som upplystes på avdelningen, när vi behandlade detta ärende, är befordringstiden för dessa tjänstemän i hovrätterna ca fyra år, under det att här ifrågasvarande befattningshavare endast har två års dylik tjänstgöringstid. Det finns väl ingen anledning att ge sig in på en snabbare befordringsgång, synes det mig.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet ZETTERBERG: Herr talman! I anledning av vad som här anförts till stöd för reservationen vill jag först helt allmänt understryka vad utskottet säger om att den organisation, som vi nu har i hovrätterna, i viss mån har karaktären av en försöksorganisation. Vi fick ju för några år sedan en fullständigt ny rättegångsordning, och ännu kan man inte på alla punkter vara alldeles säker på hur mycket arbetskraft som kan behövas. Därför har man fått hålla sig med vissa marginaler, och här är det fråga om en sådan.

Utöver denna allmänna osäkerhet tillkommer att det nu pågår ett par utredningar, också omnämnda av utskottet, däribland 1951 års rättegångskommitté, som bl. a. har till syfte att undersöka om man genom olika praktiska förenklingar kan förbilliga processen och minska behovet av tjänstemän. Detta helt allmänt.

Vad nu särskilt hovrätten för Nedre Norrland angår, gjorde herr Velander en jämförelse med andra hovrätter, i första hand hovrätten över Skåne och Blekinge, där man trots dessa allmänna betänkligheter vågat sig på en liten utökning av organisationen. Gentemot detta vill jag framhålla, att det föreligger statistik från de senaste åren, då alltså den nya rättegångsbalken varit i kraft, om arbetsbördan i de olika hovrätterna mätt efter antalet mål per ledamot, och i den statistiken visar det sig, att hovrätten för Nedre Norrland, som det här är fråga om, permanent har den minsta arbetsbördan av alla hovrätterna.

Med anledning av bland annat det förhållandet har på hovrättens eget förslag igångsatts en utredning om att jämka domkretsarna hovrätterna emellan, bland annat i syfte att hovrätten för Nedre Norrland skulle kunna få ett litet större domsområde och fler arbetsuppgifter. Den utredningen är emellertid på ett förberedande stadium, och man vet ännu inte hur det går. Under sådana förhållanden tror jag det är riktigast — som också utskottsmajoriteten funnit — att ännu så länge vara försiktig beträffande personalen vid hovrätten för Nedre Norrland och alltså nöja sig med en extra ledamot i stället för att inrätta en e. o. assessorstjänst.

Herr VELANDER (h): I herr statsrådets anförande fann jag inte något svar på mina frågor. Statsrådet har inte försökt sig på att ens antyda, att det skulle finnas någon möjlighet att hovrätten för Nedre Norrland med den nuvarande organisationen skulle kunna klara sig med ett mindre antal ledamöter än nio. På den punkten har statsrådet över huvud taget inte yttrat sig, och om det skall bli en fruktbar diskussion oss emellan, är det nödvändigt för mig att få veta, om statsrådet tror det vara möjligt. I så fall skall vi resonera från andra utgångspunkter.

Jag utgår ifrån att, om hovrättspresidenten skall delta i lagskipningen i en omfattning, ungefärligen motsvarande en tredjedel av vad som i sådant hänseende tillkommer lagmannen å hans division, finns det inte någon annan möjlighet än att å den division, där presidenten tjänstgör, engagera ytterligare en ledamot utöver de tre hovrättsråden.

Statsrådet gjorde någon antydning om målfrekvensen vid de olika hovrätterna utan att dock dra några särskilda slutsatser därav. Det är naturligtvis riktigt, att hovrätten för Nedre Norrland i förhållande till de andra hovrätterna inte kan betecknas såsom särskilt arbetsstyngd. Det är i alla fall så, att målfrekvensen undan för undan något ökat, och det ligger nu så till att målfrekven-

## Anslag till hovrätterna.

sen under senaste kalenderåret, såvitt jag förstått, ungefär motsvarat vad som räknades med, när organisationen beträffande hovrätten för Övre Norrland fastställdes. Om för övrigt målfrekvensen skall kunna inverka på själva organisationen, måste man ju snegla åt möjligheten att låta hovrätten arbeta på endast en division, men det är ju inte möjligt.

Vad skånska hovrätten beträffar har jag inte avsett att göra någon särskild jämförelse med hovrätten för Nedre Norrland, ty skånska hovrätten har en något vidare organisation än hovrätten för Nedre Norrland. Det föreligger dock den likheten, att sedan justitiedepartementet gått in för en helt annan praxis än man tidigare tillämpat beträffande just frågan huruvida den extra ledamoten finge vara e. o. assessor eller inte, hade skånska hovrätten i sin framställning enahanda utgångspunkter som hovrätten för Nedre Norrland i sin framställning.

Jag tillåter mig att slå fast, att statsrådet hittills inte lämnat minsta antydning om att det inte skulle finnas ett stadigvarande behov — jag understryker ordet »stadigvarande» — av denne nionde ledamot i hovrätten.

Her Iwar Andersons uttalande innefattar inte någonting av relevans i diskussionen omkring denna sak. Jag tillät mig ju endast fastslå det faktum, att för att vinna förordnande som e. o. assessor har det krävts, att vederbörande skulle ha tjänstgjort som adjungerad ledamot under ett år.

Herr statsrådet ZETTERBERG: Herr talman! Jag skall inte uppta kammarens tid med att gå in på en debatt i denna organisatoriska fråga. Jag vill bara lämna ytterligare ett par uppgifter för att söka klargöra, att frågan om denna organisation är mera komplicerad och mera svävande än vad herr Velander tycks anse.

Jag skall bara ta upp en detalj, nämligen presidentens tjänstgöring. Det är riktigt att presidenterna i de mindre hovrätterna med hänsyn till omfatt-

ningen av de administrativa uppgifter, som åvilar dem, har skyldighet att tjänstgöra såsom domare endast i en utsträckning som motsvarar två tredjedelar av en lagmans, en vanlig ordförandes, arbetsbörda. Det är dock inte säkert, om detta skall gälla definitivt. Jag menar att det är beklagligt att den förnämste domarens tid i dessa hovrätter skall upptagas i så stor utsträckning av administrativa spörsmål, som inte har så stor betydelse. Det vore värdefullt, menar jag, om presidenten kunde ägna sig i större utsträckning åt den rent dömande verksamheten. Jag har därför satt i gång en undersökning angående möjligheterna att ändra dessa förhållanden och genom förstärkning av kansliorganisationen, särskilt i fråga om hovrättssekreterarna, avlasta administrativa uppgifter från presidenterna och frigöra deras arbetskraft för den dömande verksamheten. Om så kan ske, vilket ännu inte är klart, blir det tydligen inte så stort behov av dessa domarvikarier, som det här är fråga om.

Detta är alltså ytterligare en punkt till dem, som jag förut angivit, som visar att organisationen inte är färdig än, utan att vi fortfarande försöker att förbättra den. Jag vidhåller att under sådana omständigheter är det förståndigast att hålla sig till den organisation, som här är föreslagen av utskottsmajoriteten. Jag vill understryka — vilket ju också framgick av vad som anfördes från motsidan — att det innebär inte att hovrätten inte får samma antal krafter, det innebär bara att man inte låser fast organisationen på ett mera definitivt sätt.

Herr VELANDER (h): Herr talman! Till herr statsrådets senaste anförande vill jag blott säga, att jag inte kan förstå, varför ett bifall till hovrättens för Nedre Norrland framställning skulle hindra statsrådet att fullfölja de tankegångar, som han där något utvecklade.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats pro-

**Anslag till skyddskonsulentorganisationen.**

positioner komme att framställas särskilt angående varje moment av utskottets i den nu ifrågavarande punkten gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande mom. a förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda moment hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Velander* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2 punkten 16 mom. a, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

På sedermera gjorda propositioner bifölls vad utskottet i mom. b och c hemställt.

*Punkterna 17—36.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 37.*

**Anslag till skyddskonsulentorganisationen.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för skyddskonsulentorganisationen att tillämpas

tills vidare från och med budgetåret 1953/54, dels ock till Skyddskonsulentorganisationen: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 608 400 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Söderquist* m. fl. (I: 106) och den andra inom andra kammaren av herr *Rylander* m. fl. (II: 163), hade, i vad avsåge förevarande anslag, hemställts, att riksdagen måtte för budgetåret 1953/54 höja det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget till Skyddskonsulentorganisationen: Avlöningar med 115 200 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 106 och II: 163, i vad de avsåge förevarande anslag,

a) fastställa under punkten införd avlöningsstat för skyddskonsulentorganisationen att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54;

b) till Skyddskonsulentorganisationen: Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 608 400 kronor.

I motiveringen hade utskottet anfört bland annat:

»Departementschefen framhåller, att tillräckliga förutsättningar ej föreligger att nu framlägga en slutgiltig plan för skyddskonsulentorganisationen, detta bl. a. för att vissa frågor, syftande till en rationalisering av organisationens hjälpverksamhet, först skall kunna utredas. I stället betecknas departementschefens förslag, som omfattar tre nya konsulenttjänster och fem nya assistenttjänster, såsom en ytterligare etapp i den alltfört pågående utbyggnaden av denna verksamhet. I motionerna I: 106 och II: 163 föreslås inrättande härutöver av tre konsulenttjänster och fem assistenttjänster.

Utskottet — som tidigare i skilda sammanhang understrukt att kriminalvården i frihet icke kan bedrivas med utsikter till framgång utan en effektiv

**Anslag till understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl.**

skyddskonsulentorganisation — finner med hänsyn till de bebådade utredningarna departementschefens förslag lämpligt avvägt. Vid sin tillstyrkan av detta förslag förutsätter utskottet, att den ökade kapaciteten såvitt möjligt i första hand inriktas på anskaffande av lämpliga frivilliga övervakare och tillsynsmän samt på rådgivning. Utskottet finner vidare angeläget, att de av departementschefen åsyftade utredningarna bedrivs med skyndsamhet, så att en ytterligare effektivisering av organisationen snarast kan komma till stånd. Då det av fångvårdsstyrelsens utredningar framgår, att den procentuellt sett övervägande delen av villkorligt dömda och villkorligt frigivna förekommer i storstäderna, kan det ifrågasättas om dessa städer ägnar tillräcklig uppmärksamhet åt problemen om omhändertagande av detta klientel. Av det sagda framgår, att utskottet icke kan tillstyrka förslagen i motionerna I:106 och II:163 om utbyggnad redan nu av organisationen i vidare mån än departementschefen föreslagit.»

**Herr SÖDERQUIST (fp):** Herr talman! Det är i egenskap av motionär, som jag begärt ordet och då endast för att ge uttryck för min tillfredsställelse med statsutskottets välvilliga skrivning på denna punkt. Denna välvilja har jag trots mig förstå även gäller den motion, som jag undertecknat. Jag vill nu endast uttrycka den förhoppningen, att den av departementschefen och utskottet berörda utredningen kommer till stånd med det allra snaraste, så att den av alla önskade effektiviseringen av skyddskonsulentverksamheten inte måtte låta vänta på sig.

Jag har icke något särskilt yrkande.

**Herr GÖRANSSON (fp):** Herr talman! Frågan om kostnaderna för anstaltsvård tilldrar sig allt större intresse. Det visar vid vid de årliga beräkningar, som göres vid anstalterna, att kostnaderna för anstaltsvården har vuxit oerhört under de senare åren. Detta beror bl. a. på att personalkostnaderna blivit större, i vad gäl-

ler fångvården också på ökningen av fångantalet. Antalet nykomna inom fångvården utgjorde 1951 6 000 och 1952 7 000. Med denna ökning är det nödvändigt att se till, att man, så långt detta är möjligt, håller människorna utanför anstalterna, alltså bereder dem kriminalvård i frihet. Därigenom står åtskilliga fördelar att vinna både för samhället, ekonomiskt sett, och för de dömda.

Om vi kunde utbygga skyddskonsulentorganisationen så, att den mer effektivt kan fullgöra sina åligganden och därigenom tillvinna sig större förtroende, skulle domstolarna få möjlighet att minska klientelet på de slutna anstalterna. Det är ur denna synpunkt som jag med tacksamhet noterar att statsutskottet har uttalat sig för att den nu bebådade utredningen angående skyddskonsulentorganisationen skall slutföras så fort som möjligt för att denna organisation måtte kunna utbyggas i erforderlig omfattning.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

*Punkterna 38—41.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 42.*

**Anslag till understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl. för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 250 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sunne* m. fl. (I:107) och den andra inom andra kammaren av herrar *Swedberg* och *Rylander* (II:171), hade hemställts, att riksdagen måtte för budgetåret 1953/54 utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit höja anslaget till Understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl. med 100 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att

### Anslag till understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl.

riksdagen måtte med bifall till Kungl Maj:t:s förslag samt med avslag å motionerna I: 107 och II: 171 till Understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl. för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 250 000 kronor.

Herr SUNNE (fp): Herr talman! Då jag tillsammans med två av kammarens ledamöter har väckt en motion i fråga om understöd åt verksamhet för frigivna fångar, ber jag att få knyta några reflexioner till denna motion.

Kungl. Maj:t har föreslagit att detta anslag under nästa budgetår skall utgå med 250 000 kronor. Departementschefen framhåller att fångvårdsklientelet, även ungdomsfångelseeleverna, står i en avsevärt sämre ställning i fråga om förmåner vid utskrivningen än de som varit intagna på ungdomsvårdsskola. Han medger att även med den höjning av anslaget som beslöts av föregående års riksdag räcker resurserna endast till en mycket begränsad hjälpverksamhet. Detta gäller bland annat i fråga om utrustning med arbetskläder. Departementschefen anför vidare att efter frigivningen följer en kritisk tid, då det gäller att bistå den frigivne ej blott genom personlig vägledning utan även ekonomiskt. Departementschefen kan dock icke tillstyrka, att anslaget höjes med mer än 60 000 kronor.

Utskottet har ställt sig mycket välvilligt till motionärernas framställning, och jag tackar för den välvilliga skrivningen. Utskottet säger sig dock ha fått den uppfattningen att utskottet med hänsyn till det statsfinansiella läget icke kan tillstyrka den i motionerna påyrkade ökningen av medelsanvisningen med 100 000 kronor för ifrågavarande ändamål, även om detta förklaras vara behjärtansvärt. Utskottet stannar därför vid att föreslå samma belopp som Kungl. Maj:t, det vill säga ett anslag på 250 000 kronor.

Av fångvårdsstyrelsens siffror framgår att man under innevarande år haft en medelbeläggning av 2 500 fångar och att man för nästa år räknar med ungefär 3 200. Den föreslagna ökningen av ansla-

get med ytterligare 60 000 kronor framstår mot bakgrunden av dessa siffror såsom otillräcklig, i all synnerhet om man vill tänka sig någon standardförbättring. Om man genom ett någorlunda ordentligt tilltaget understödsbelopp för hjälpverksamhet under den första kritiska tiden efter frigivningen kan återföra större delen av de frigivna till att bli samhällsdugliga människor, kommer samhället säkerligen på lång sikt att tjäna på en dylik hjälpverksamhet.

Jag hade för någon tid sedan ett samtal med föreståndaren för en fångvårdsanstalt. Han berättade att han vid flera tillfällen med egna medel hade hjälpt frigivna fångar, då det inte stått några andra medel till förfogande. Genom sin hjälp hade han bevisligen lyckats att få flera av de frigivna över den första depressionstiden och därigenom säkerligen förhindrat återfall i nya brott. Jag läste också härförleden i en tidning i en stad, där man har en fångvårdsanstalt, ett upprop från människor som visat sig ha intresse för dessa olyckliga och som bad om frivilliga gåvor att hjälpa dem. Jag tror att det inflöt åtskilligt, tack vare detta upprop. Men all sådan hjälp, hur välvillig den än är, blir i längden otillräcklig. Därtill kommer att den nuvarande åtstramningen på arbetsmarknaden minskar möjligheterna att placera frigivna fångar i arbete. Kommunerna visar sig dessutom ofta vara synnerligen ointresserade att lämna hjälp, eftersom de menar att staten bör stå för dessa kostnader.

Herr talman! Med hänvisning till det anförda ber jag att få yrka bifall till min motion om höjning av anslaget med 100 000 kronor.

Herr BERGH (h): Herr talman! Det finns tänkvärda ting i herr Sunnes nyss hållna anförande, och det resonemang som han fört skulle kunna användas till stöd för tanken på en höjning av det nuvarande anslaget utöver vad Kungl. Maj:t för sin del har föreslagit och utskottet tillstyrkt.

Förevarande anslag, som för budget-

**Anslag till understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl.**

året 1951/52 var uppfört med 140 000 kronor, föreslås för nästa budgetår uppfört med 250 000 kronor. Anslaget höjdes i föl med 50 000 kronor och föreslås i år höjt med ytterligare 60 000 kronor. Detta innebär sammanlagt en höjning med 110 000 kronor i förhållande till det tidigare anslaget på 140 000 kronor.

Det kan finnas skäl för uppfattningen att höjningen hade bort vara större, men det finns ju, vilket vi inte minst inom statsutskottet har ett starkt intryck av, många behjärtansvärda önskemål, som vi på grund av det finansiella läget inte kan tillgodose.

Herr Sunne anser liksom jag att skatterna är väl höga, och har man den meningen, får man ju också fullfölja den på utgiftssidan, även om man gärna skulle se att det finansiella utrymmet hade varit tillräckligt för att på mer än en punkt medge mindre restriktivitet.

Det är här som på andra håll fråga om ett avvägningsproblem, och vi har alltså redan behjärtat vad som framhållits senast av herr Sunne, men vi har ansett att vi befinner oss i ett tvångsläge. Vi har fördenskull måst nöja oss med att stanna vid Kungl. Maj:ts förslag.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr GÖRANSSON (fp): Herr talman! Här föreligger ett omedelbart och mycket trängande behov av hjälp. Det kommer sig av att situationen på ett halvår eller ett år har ändrats så väsentligt. Vi har upplevt en åtstramning på arbetsmarknaden. Den behöver inte vara särskilt stor för att den omedelbart skall ge återklang när det gäller att bereda arbetsmöjligheter åt fångvårdens klientel. Det är ju så, att när konkurrensen om arbetstillfällena blir större, leder detta ofelbart till att de som sumpat sig, de som har defekter och som inte är som andra, slängs ut i periferien. Det är den bättre utrustade och den bättre ställda arbetskraften som får företräde. Detta har vi haft anledning att konstatera ungefär sedan i höstas, och det gör att det understödsanslag, som står till

vårt förfogande i år, är oerhört ansträngt. Vi vet inte, hur vi skall få möjligheter att kunna klara oss ens fram till den 1 juli. Till detta kommer, såsom jag redan tidigare i dag haft anledning att redovisa, att fångantalet har ökats på ett sätt som knappast var förutsett. Dessa båda saker tillsammans gör att den standardförbättring i fråga om de frigivnas utrustning som man räknade med i föl, då statsutskottet likaledes skrev mycket välvilligt och dessutom gav oss 25 000 kronor extra, kommer att utebli. Vi kommer att stå ungefär lika tomhänta som förut när det gäller arbetskläder, och vi kommer dessutom att ha mycket större anspråk att tillgodose, därför att det är så många fler människor som kommer ut från fängelserna och skall ha arbete och som får vänta längre på arbete.

Jag skall ta ett exempel som är så gott som för dagen. Den 12 februari 1953 frigavs från fångvårdsanstalt en man, som undergått straff på fyra månader. Genom skyddskonsulentens ingripande hade man lyckats skaffa arbete åt honom på ett bruk, där han började den 13 februari. Med de avlöningsförhållanden, som råder, kan han emellertid icke få avlöning förrän den 27 februari, alltså om fredag. Då får han sin första avlöning, men vad skall han leva på under fjorton dagar? Efter fyra månaders straffavtjänande har man inget samlat kapital. Över huvud taget hör han till de människor som har samlat litet eller intet i ladorna. Han har dåligt med kläder, han har ingen bostad, och han har ingenting till mat under dessa fjorton dagar.

Situationen är olika på olika ställen. I vissa städer och på vissa orter kan vederbörande få hjälp. I det fallet är Stockholm tillmötesgående på ett sätt som jag tror är rätt ovanligt. Jag vågar inte göra någon direkt jämförelse, men vi har ofta fått hjälp i Stockholm från de socialvårdande myndigheterna och från arbetslöshetsnämnden. Men det finns platser ute i landet, där det är absolut stopp, särskilt om vederbörande inte har hemortsrätt där han får ar-

### Anslag till understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl.

bete. Då säger man många gånger: »Res hem», men det rådet är oftast omöjligt för honom att följa, därför att han begått sådana förseelser i hemorten, att han där känner sig föraktad och utstött. Han är kanske osams med polisen på orten. Han vill inte komma dit; det skulle vara detsamma som att riva ned allt. I sådana och andra fall måste man ha möjlighet att lämna hjälp omedelbart. Ur detta anslag kan man ge vederbörande ett handtag, men då måste anslaget vara tillräckligt stort.

Den nuvarande situationen är ytterligt pressande för dem som har att ta emot dessa hjälpsökande. Man nödgas säga till dem: »Ert hjälpbehov är alldeles klarlagt. Ni skulle behöva 200 kronor i startkapital för att kunna klara hyran för bostaden» — den får ofta betalas från månadens början — »till ordentliga arbetskläder och till mat under de närmaste 14 dagarna. Men ingenting finns att ge.» Vi ringer till socialvården ute i orterna och försöker beveka olika organ att hjälpa. Somliga säger ja, andra svarar nej.

Behovet är så uppenbart, att jag för min del inte kan se någon annan utväg än att staten, trots de höjningar av anslaget som ägt rum under senaste år, tar sig samman ännu en gång och försöker se till, att den för vederbörandes återinpassning i samhällslivet så nödvändiga eftervården verkligen kan genomföras något så när efter de intentioner som man en gång hade.

Låt mig ta ett annat fall, som är aktuellt just denna vecka. En pojke har begått ett brott. Man har kommit underfund med att han till följd av mycket allvarliga talrubbingar inte har möjlighet att hävda sig. Han stannar så fruktansvärt att han blir till åtlöje — i varje fall känner han det så själv. Här skulle man vilja ingripa med en medicinsk behandling. En sådan kommer nu att påbörjas, men den kostar mycket pengar; det är fråga om hundra timmars talövningar för en specialist. Var skall pengarna tas ifrån? Vi har fått hjälp från kommunen och på vissa vägar även från staten, men det behövs

ytterligare medel för att ordna uppehållet för pojken.

Det är i sådana och många andra fall som detta anslag skall anlitas. Det skall bereda hjälp i nödsituationer av alla slag. Men det är så sparsamt tilltaget, att vi efter budgetårets första hälft står med rätt tomma händer.

Jag skall inte trötta kammaren med ytterligare detaljer. Herr Sunne har yrkat på högre anslag. Om detta inte bifalles, måste Kungl. Maj:t tänka sig att på ett eller annat sätt anskaffa de medel som är oundgängligen nödvändiga för att vi skall klara oss i det rådande läget, ett läge som sannolikt kommer att ytterligare skärpas under nästa budgetår, om åtstramningen på arbetsmarknaden består.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

#### *Punkterna 43—51.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

#### *Punkten 52.*

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under tredje huvudtiteln, avseende anslagen inom utrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

#### *Punkterna 1—5.*

Vad utskottet hemställt bifölls.



**Anslag till organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete. — Anslag till upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete m. m.**

*Punkten 6.*

**Anslag till organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete.**

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i denna punkt hemställt, att riksdagen måtte till Organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 800 000 kronor.

Herr **PERSSON, HELMER** (k): Herr talman! Utskottet har under denna punkt hemställt att riksdagen skall anvisa ett förslagsanslag av 800 000 kronor till organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete.

Vi har under många år ställt förslag i riksdagen, att Sverige skall utträda ur denna organisation, och har mycket utförligt motiverat dessa våra förslag. Med hänvisning till de motiveringar vi tidigare anfört ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan under denna punkt.

Herr **NÄSGÅRD** (bf): Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

*Punkterna 7—14.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 15.*

**Anslag till upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 80 000 kronor.

Det av Kungl. Maj:t äskade anslaget var avsett att fördelas mellan Utrikespolitiska institutet och Föreningen Mellanfolkligt samarbete för fred.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lindblom* m. fl. (I: 51) och den andra inom andra kammaren av herr *Lindberg* m. fl. (II: 61), hade hemställts, att riksdagen måtte till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 90 000 kronor.

Enligt motionärernas förslag borde bidrag utgå för budgetåret 1953/54 även till Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet, svenska sektionen, Svenska freds- och skiljedomsföreningen, Svenska skolornas fredsförening, Nordiska fredsförbundet samt Utrikespolitiska föreningen i Lund.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten anfört:

»Med hänsyn till den ställning, som föregående års riksdag intog till frågan om anslag för här ifrågavarande ändamål, finner utskottet sig böra tillstyrka, att statsbidrag för nästa budgetår beviljas allenast Utrikespolitiska institutet och Föreningen Mellanfolkligt samarbete för fred. Det motionsvis gjorda yrkandet avstyrkes alltså. Mot den av departementschefen verkställda anslagsberäkningen har utskottet icke något att erinra.

Utskottet hemställer, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 51 och II: 61, till Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 80 000 kronor.»

Reservation hade anförts av herrarna *Karl Andersson*, *Sundelin* och *Einar Persson*, fru *Lindström*, herrarna *Axel Andersson*, *Malmborg* i Skövde, *Ståhl* och *Nihlfors* samt fröken *Ager*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle allenast Utrikespolitiska institutet och

**Anslag till upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete m. m.**

Föreningen Mellanfolkligt samarbete för fred tillerkännas statsbidrag för nästa budgetår. Utskottet vill emellertid understryka, att behovet av upplysning i internationella frågor är minst lika stort nu som tidigare. Framhållas må, att den upplysningstjänst, som bedrivs av de fem organisationer, vilkas statsbidrag föreslås skola indragas, riktar sig till andra kretsar än vad fallet är beträffande motsvarande verksamhet, som handhaves av förberörda båda sammanslutningar. Visserligen torde ett bifall till Kungl. Maj:ts föreliggande förslag icke komma att medföra, att dessa fem organisationer nedlägga sin verksamhet men de skulle dock undandragas det stöd och den uppmuntran, som både de själva och den sak, för vilken de arbeta, äro värda. Detta gäller ej minst deras upplysningstjänst rörande de mellanfolkliga organisationer, till vilka Sverige anslutit sig och erlägger bidrag. Under nu angivna förhållanden måste ett bidragsbelopp av 10 000 kronor sägas vara i hög grad motiverat.

Av det anförda följer, att utskottet biträder det motionsvis gjorda yrkandet. Anslaget för nästa budgetår bör alltså uppföras med 90 000 kronor.

Utskottet hemställer, att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 51 och II: 61, till Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 90 000 kronor.»

Fru LINDSTRÖM (s): Herr talman! Såsom en av reservanterna vid denna punkt vill jag bara med ett par ord motivera, varför vi anser att statsutskottet hade bort tillstyrka de motioner, i vilka hemställts om bibehållande av anslaget till några fredsföreningar, som namngivits i motionerna.

Frågan var ju också uppe vid fjolårets riksdag, varvid statsutskottet »av billighetsskäl» förordade att bidrag av statsmedel skulle få utgå under ytterligare ett budgetår — ett slags övergångsår eller nådeår, om man så vill uttrycka det. Under hänvisning till sitt stånd-

punktstagande i fjol avstyrker nu statsutskottets majoritet fortsatt medelsanvisning. Utskottet är naturligtvis i sin fulla rätt att göra detta, men man kan kanske diskutera, om det verkligen var formellt riktigt av utskottet att, såsom skedde i fjol, försöka binda utskottet och riksdagen vid en viss uppfattning också i år. Varje års riksdag måste dock få vara suverän att besluta i sina angelägenheter, och efter andrakammarvalen i höstas har ju en rad nya ledamöter tillkommit i första kammaren och ett 50-tal nya ledamöter i andra kammaren, vilka kan tänkas vilja manifesteras en annan och generösare uppfattning än den utskottet företrädde i fjol med detta sitt nådeanslag och utskottsmajoriteten i år med sitt avslagsyrkande.

I sak vill jag sedan säga, att jag anser att en generösare uppfattning är motiverad. Vid denna riksdag ökar vi försvarsanslagen enormt. Hela vår rikshushållning är uppbyggd på vad som blir kvar, sedan det glupande försvaret har fått sina miljarder kronor. Tiderna är sådana att man resignerat får böja sig för detta, men nog förefaller det ändå groteskt mot en sådan bakgrund att snåla in på ett anslag av detta blygsamma format — 10 000 kronor — till ett antal fredsföreningar, som utträttat ett duktigt arbete för att sprida kunskap och intresse för fredligt internationellt samarbete.

Det är ingen lucker jordmån just för sådana intressen i vargatider som de nuvarande. Upplysningsarbete kostar pengar. Statsanslaget är visserligen inte avgörande för detta upplysningsarbets vara eller icke vara, men det utgör ett värdefullt handtag och ett moraliskt stöd: att statsmakterna på detta sätt ställer sig välvilliga till ett fredsarbete av denna art, är just den uppmuntran som föreningarna behöver.

De två organisationer som jag för egen del känner närmare till — Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet och Svenska skolornas fredsförening — utträttat ett mycket värdefullt arbete. Det har sagts att dessa föreningar — och särskilt då den jag nämnde sist — borde

**Anslag till upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete m. m.**

höra hemma under upplysnings- och bildningsanslagen under åttonde huvudtiteln i stället. Detta är kanske riktigt. Men det har tidigare alltid varit så, att dessa anslag förekommit här under herr Undéns huvudtitel, och en eventuell överföring från den ena huvudtiteln till den andra borde kunna ske mellan departementen vid uppgörande av statsverkspropositionen, om respektive departementschefer visar litet god vilja. I nuvarande läge har vi bara att hålla oss till de föreliggande förslagen, och — herr talman — jag ber att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr LINDBLOM (fp): Herr talman! För nio år sedan förekom en liknande diskussion i kammaren — det gällde även då en viss höjning av nu ifrågakvarande anslag. Då tog vår nu hemgångne, högt aktade ledamot av denna kammare, herr Johan Bärge, till orda. Jag skall tilllåta mig att citera några ord ur hans då hållna anföranden. Han yttrade bl. a.: »Jag kan få lov att säga, även om det låter en smula larvigt, att jag har blivit så mätt på all den krassa klokhet, alla de beräkningar och hela den materialistiska anda, som bära oss igenom de fruktansvärda tiderna, att jag som en protest mot detta och som en fläkt av den gamla andan, som kanske ändå lever kvar på djupet bland oss ålderstigna, är villig att offra dessa 18 000 kronor.» Det gällde den gången denna summa. Han fortsatte: »Eftersom jag numera är den till levnadsåldern äldste i detta hus, är jag dessvärre övertygad om att jag icke kommer att få uppleva den dag, då det kan bli samma fart som förr i strävandena att åstadkomma ett fredstillstånd i världen, men jag tycker, att det skulle vara hälsosamt om man från riksdagens sida visade, att man inte lämnat all tro på möjligheterna av en bättre tid och en bättre värld.» Så långt herr Bärge.

Ja, så talade gamle fader Bärge, som vi brukade kalla honom. Är det inte något av denna krassa, kalla, beräknande politik, som gör att vi nu måste ha debatter i kamrarna om futtiga 10 000 kronor

då det gäller anslag till fredsrörelsen? Jag har många gånger undrat, varför det ofta skall var så motigt i fråga om anslag till de föreläsningar och kurser, som bedrivs av den folkliga fredsrörelsen. Vi anslår ju rätt flitigt medel till annan föreläsningsverksamhet. Är det inte nödvändigt med kurser och föreläsningar i utrikespolitiska frågor? Den, som mera ingående har varit i tillfälle att följa denna verksamhet, kan betyga, att det är nödvändigt, och det understryker också utskottsminoriteten i sitt yttrande. Det heter där: »Utskottet vill emellertid understryka, att behovet av upplysning i internationella frågor är minst lika stort nu som tidigare.»

Sedan kan man ju fråga: Är det tillräckligt med vad som utföres av Utrikespolitiska institutet och Föreningen Mellanfolkligt samarbete för fred? På den frågan måste jag svara ett obetingat nej. Intet av dessa organ utför tillnärmelsevis så omfattande föreläsningsarbete i skolor och läroanstalter som det som utföres av de organ, vilka enligt förslaget inte vidare skall få del av anslaget. Jag kan som exempel nämna, att under ett tidigare år höll den ena av dessa organisationer, nämligen Svenska freds- och skiljedomsföreningen, inte mindre än 500 föreläsningar och kurser, som besöktes av 34 000 åhörare. Jag tror inte att någon av de favoriserade kan uppvisa sådana siffror. Dessutom är det alldeles riktigt som reservanterna säger, att den verksamhet, som dessa organisationer bedriver, riktar sig till andra kretsar än de båda förut nämnda organisationerna. Därmed har jag ingalunda sagt, att de inte skulle behöva det anslag som de får. Jag unnar dem väl vad de erhåller, och jag skulle under inga förhållanden vilja vara med om att ett anslag till de övriga skulle utgå på bekostnad av anslaget till dessa två.

I det sammanhanget ber jag att få erinra om att departementschefens motivering förra året var att det på grund av fördrade omkostnader ansågs nödvändigt, att Utrikespolitiska institutet och Föreningen Mellanfolkligt samarbete för fred skulle erhålla viss höjning av

### Anslag till upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete m. m.

sitt anslag. Denna helt visst välbehövliga höjning skulle dock ske på de övrigas bekostnad, d. v. s. anslaget till de andra skulle dragas in för att de båda skulle få en ökning. Jag tvekar inte att säga, att det är ovärdigt statsmakterna att på sådant sätt kompensera dyrtiden.

När statsutskottets majoritet i en för övrigt mycket torftig motivering endast stöder sitt beslut på vad som förekom förra året, är det på sin plats att erinra om grunden för den besänkning som föreslogs i fjol. Reaktionen mot ett dylikt förfaringsätt i anslagsfrågor är ganska stark — och det med rätta — både inom riksdagen, hos pressen och bland allmänheten.

Jag kanske också bör nämna, att enligt de uppgifter, som nyligen har insänts till utrikesdepartementet, har Svenska Freds- och skiljedomsföreningens kostnader för föreläsningsverksamheten under det gångna budgetåret uppgått till 19 000 kronor. Det vore sannernligen inte för mycket, om för detta utginge ett statsbidrag på 3 500 kronor. Om kammarens ledamöter hade tillfälle att ta del av de uttalanden, som gjorts av rektorer och lärare i de skolor, där föreläsningar har hållits om Förenta Nationerna och dess verksamhet samt övriga utrikespolitiska frågor, skulle man säkerligen inse, att denna verksamhet är värd det varmaste stöd från statsmakternas sida. Det är inte något känslopjunk eller sentimentala allmänna fraser, som präglar dessa föreläsningar utan objektiva och sakliga upplysning.

Jag har tillåtit mig att här närmast uppehålla mig vid Svenska Freds- och skiljedomsföreningen, vilket beror på att jag bäst känner till den organisationen och att den är äldst. Det kanske kan vara av intresse att höra, att föreningen i år blir 70 år. Den bildades för 70 år sedan inom riksdagen av 60 riksdagsmän, och den skall fira sitt jubileum i riksdagen. Det är således en organisation med gamla anor, och den har, hoppas vi åtminstone, ett visst anseende för objektivitet.

Förra året talades det om att man borde sammanslå de olika organisationerna.

På det vill jag svara, att det vore föga välbetänkt, emedan de har var för sig sina givna speciella områden att bearbeta och den frågan saknar betydelse för det nu aktuella anslaget. Samarbete mellan organisationerna har nämligen inlett för länge sedan då det gäller exempelvis kurser. Sålunda förekommer att Utrikespolitiska institutet anordnat en kurs och då sker samverkan. Det har till och med inträffat, att av institutet anordnad kurs inte har fått tillräckligt antal elever, så att kursen skulle kunna hållas. Men vid meddelande härom till Svenska Freds- och skiljedomsföreningen har därifrån tillförts kursen önskvärt antal elever, så att den har kunnat hållas. Det råder således god och intim samverkan mellan dessa olika organisationer och en samverkan som syftar till att de medel, som ställes till förfogande, skall få bästa möjliga användning.

Till sist, herr talman, ber jag bara att få tillägga, att jag tror, att departementschefen — hans excellens herr utrikesministern — är intresserad av fredssaken. Jag är således inte benägen att tolka hans handlingssätt såsom ett bristande fredsintresse. Möjligen kan det bero på att han inte har haft tillfälle att tillräckligt sätta sig in i omfattningen och betydelsen av den verksamhet som nu berörda organisationer utför. Men jag skulle inte hålla för osannolikt, att en stor del av allmänheten kommer att tolka indragningen av detta anslag som ett uttryck för regeringens brist på intresse för den folkliga fredsörelsens arbete. Om det hade gällt ett större anslag, kunde man till nöds ha åberopat finansiella trångmål, men i detta fall kan man absolut inte åberopa detta.

I en tid, då den fria demokratiska fredsörelsen behövs mer än någonsin, bör man inte ställas inför den situationen att densamma skall behöva avvecklas eller försvagas. Det ringa belopp den under många år erhållit är väl använda medel.

Jag instämmer, herr talman, i det yrkande som redan framställts om bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

**Anslag till upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete m. m.**

Herr **ANDERSSON, ERIK GUSTAF** (s): Herr talman! Fru Lindström refererade delvis förra årets riksdagsbehandling av denna fråga, och även jag vill orda något om den.

Kungl. Maj:t föreslog 1952 års riksdag att för innevarande budgetår för detta ändamål lämna ett anslag av 75 000 kronor. Detta innebar att Utrikespolitiska institutet och Föreningen Mellanfolkligt samarbete för fred skulle bli de enda sammanslutningar av detta slag, som skulle erhålla statsbidrag, medan en del sammanslutningar, som tidigare haft ett mindre sådant anslag, skulle bli utan. Det fanns enligt Kungl. Maj:t skäl för en sådan koncentration av detta anslag, och den meningen delades också av statsutskottet. Utskottet ansåg emellertid då, att det vore rimligt att de organisationer, som skulle bli utan statsbidrag, finge ett år på sig för att lägga om sin verksamhet, varför utskottet föreslog riksdagen att höja anslaget med 10 000 kronor för att det skulle kunna bli möjligt att bevilja även dessa mindre anslag till de olika föreningarna även för innevarande budgetår. Detta anslag borde dock enligt utskottets mening endast övergångsvis utgå under detta budgetår för att sedan helt upphöra. Riksdagen följde i föl utskottets förslag i det avseendet och anslag då ett belopp av 85 000 kronor, med den motivering, som jag här har anfört.

Kungl. Maj:t har nu följt de anvisningar, som riksdagen förra året gav, att endast Utrikespolitiska institutet och Föreningen Mellanfolkligt samarbete för fred skulle få anslag under nästkommande budgetår.

Departementschefen har dock ansett, att Utrikespolitiska institutet på grund av inträffade prisstegringar borde få sitt anslag höjt med 5 000 kronor, så att det skulle utgå ett sammanlagt bidrag på 80 000 kronor.

Då departementschefen således har följt riksdagens anvisningar, har utskottet inte haft anledning att frånga departementschefens förslag i detta avseende. Det skulle se ganska underligt ut, om riksdagen ett år gjorde ett sådant ut-

talande som riksdagen gjorde under förra året och sedan nästa år skulle gå ifrån det. Vad skulle det då egentligen tjäna till, att riksdagen gäve sin mening till känna på något sätt Jag tror inte heller att det under mellantiden har inträffat någonting som skulle göra det motiverat att nu frånga det beslut som fattades förra året.

Fru Lindström och herr Lindblom har anfört, att dessa föreningar utför ett mycket gott arbete, och jag har ingen anledning att betvivla det. Jag tror att de utför ett gott arbete, och jag är också övertygad om att de inte kommer att lägga ner sin verksamhet, utan att de kommer att bedriva den i den omfattning som deras resurser ger dem möjlighet till.

Jag tror inte heller, att man, som fru Lindström gjorde, bör sätta detta anslag i något slags relation till försvarsanslaget. Jag tror att det närmast borde höra hemma under åttonde huvudtiteln, fast det är en gammal tradition att det kommer på tredje huvudtiteln, men några sådana jämförelser som fru Lindström gjorde bör man nog inte göra.

Jag vill med dessa ord, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **PERSSON, EINAR** (s): Herr talman! Då riksdagen förra året gjorde det uttalande som den föregående talaren erinrade om, ville ju vi, som nu står som reseranter i denna fråga, att riksdagen inte skulle göra detta uttalande, och på grund därav kan vi nu känna oss ganska obundna, när vi föreslår att detta anslag skall utgå även i år.

Jag tror inte att de rent ekonomiska synpunkterna har varit avgörande för statsutskottets majoritet i detta fall; det gäller ju ett mycket ringa anslag, såsom herr Lindblom redan framhållit, bara 10 000 kronor.

Vad betyder dessa 10 000 kronor, om vi ser dem i förhållande till anslagen för försvaret? Jo, de gör så mycket, att för varje miljon som vi anslår till försvaret blir det fem kronor till fredsarbetet, och det är ju en ganska futtig

**Om tillverkning och försäljning av ciderdrycker.**

siffror. Jag anser att vi kan ha råd till detta, och jag anser det också mycket betydelsefullt, att röster höjs för fredsarbetet under den tilltagande militarisering som för närvarande pågår över hela världen. Jag tror att denna summa på 10 000 kronor mycket väl skulle kunna tagas ifrån fjärde huvudtiteln utan att detta skulle på minsta sätt äventyra effektiviteten hos vårt försvar.

Med detta korta ord, herr talman, ber jag alltså att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Gustaf Karlsson* och *Karl Andersson*, fru *Sjöström-Bengtsson* samt herrar *Lage Svedberg*, *Sunne*, *Nils Elowsson*, *Damström* och *Nord*.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågakvarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindblom* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 3 punkten 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resul-

tat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 57;

Nej — 60.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

*Punkterna 16—22.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 28, i anledning av väckta motioner om tjänste- och familjepensionsförmånerna för f. d. revisorn och bokhållaren S. V. Zacco, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 5, i anledning av väckt motion om befrielse för biografägaren G. Gustafsson från staten tillkommande nöjesskatt för biograf-föreställningar, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

**Om tillverkning och försäljning av ciderdrycker.**

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 6, i anledning av väckta motioner angående vissa frågor rörande nykterhetslagstiftningens utformning.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen:

1) de likalydande motionerna I: 293 av herr *Lundqvist* m. fl. och II: 199 av herr *Nilsson* i Bästekille m. fl., vari hemställt, att riksdagen måtte besluta, att tillverkning och försäljning inom landet av ciderdrycker med den alkoholhalt, som funnes föreskriven för maltdrycker, skulle få äga rum;

2) motionen II: 6 av herr *Dickson*, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta, att 5 kap. 3 § kungl. förordning-

## Om tillverkning och försäljning av ciderdrycker.

en den 18 juni 1937 angående försäljning av rusdrycker skulle utgå; samt

3) motionen II:7 av herr *Dickson*, vari hemställt, att riksdagen måtte hos regeringen begära, att bestämmelser snarast måtte utfärdas i syfte att porter och öl, klass III, i utminuteringshänseende skulle jämföras med vin eller, därest något skäl därför skulle föreligga, med brännvin.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på återropade grunder hemställt,

1) att de likalydande motionerna I: 293 av herr *Lundqvist* m. fl. och II: 199 av herr *Nilsson* i Bästekille m. fl. angående tillverkning och försäljning inom landet av ciderdrycker icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) att motionen II:6 av herr *Dickson* om upphävande av 5 kap. 3 § förordningen angående försäljning av rusdrycker icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

3) att motionen II:7 av herr *Dickson* angående ändring av bestämmelserna rörande försäljning inom landet av porter och öl, klass III, m. m. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Beträffande punkten 1 i utskottets hemställan hade reservationer avgivits

I) av herr *Velander*, som på återropade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med anledning av de likalydande motionerna I: 293 av herr *Lundqvist* m. fl. och II: 199 av herr *Nilsson* i Bästekille m. fl., i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga, att Kungl. Maj:t ville förelägga 1954 års riksdag proposition med förslag om att tillverkning och försäljning av ciderdrycker, framställda av svensk frukt, skulle få äga rum;

II) av herrar *Gustaf Elofsson* och *Jonsson* i Skedsbygd, vilka dock ej antytt sin åsikt.

På framställning av herr talmannen beslöts att betänkandet skulle företagas till avgörande punktvis.

## Punkten 1.

Herr *VELANDER* (h): Herr talman! Alla är vi ju på det klara med att fruktodlingen i detta land under senare skeden har gjort utomordentliga framsteg, både kvantitativt och kvalitativt. I samband därmed har också aktualiserats frågor, som sammanhänger med avsättningen av den svenska frukten; och dessa frågor har förlänats en alldeles särskild aktualitet under goda fruktår. Det är ju klart, att, om fruktodlingen skall kunna tillgodose landets behov av frukt på bästa möjliga sätt och till ur folkhushållets synpunkt bästa möjliga priser, det inte passar med en ordning som leder till att stora mängder frukt under goda år inte kommer till någon nyttig användning.

Från sådana utgångspunkter har fruktodlingens intressenter frågat sig, om det inte skulle vara möjligt att finna avsättning för frukt genom tillverkning av ciderdrycker. För två år sedan förelåg också i riksdagen motioner, i vilka man inlät sig på en framstöt för att realisera denna tanke. Majoriteterna i bevillningsutskottet och majoriteten i riksdagens kamrar ville dock inte vara med om några omedelbara åtgärder, utan avvisade motionerna under hänvisning till den då pågående utredningen inom nykterhetskommittén. Nu föreligger åter motioner med enahanda syftning, och bevillningsutskottet menar, med samma motivering som för två år sedan, att man alltför bör skjuta på ställningstagandet. Förra gången menade man, att det inte var fråga om något förhållande, därför att nykterhetskommittén ju hade kommit så långt — sade man — att det förelåg ett slutredigerat och tryckfärdigt betänkande rörande bland annat maltdryckslagstiftningen, och meningen var att cidertillverkningen skulle behandlas i samband därmed. Vi har sett hur det gick med den saken — det är endast någon månad sedan nykterhetskommitténs betänkande kom för våra ögon.

När det förra gången hänvisades till nykterhetskommitténs ställningstagande, väntade man att detta skulle bli positivt i den fråga det här gäller. Såvitt jag har

### Om tillverkning och försäljning av ciderdrycker.

förstått är emellertid ställningstagandet att beteckna såsom helt negativt. Vidare är det väl så, att man inte är på det klara med om nykterhetskommitténs nu föreliggande betänkande verkligen kommer att föranleda proposition till riksdagen. Jag hoppas för min del att det skall bli fallet, men man kan inte veta, *om* eller *när* det sker. Man borde väl dock kunna sikta till att om betänkandet föranleder proposition till riksdagen, den propositionen skall framläggas nästa år. Men det finns som sagt inga garantier i det hänseendet. Då frågar man sig: Är det riktigt att nykterhetskommittén, vars verksamhet har pågått i nära tio år och vars existens under hela denna tid har stoppat upp så gott som alla framkomna förslag, sammanhängande med nykterhetslagstiftningen, skall alltför få stå i vägen för en lösning av trängande spörsmål?

Ehuru nykterhetskommittén nu signalerar en negativ inställning till denna fråga, kan man dock i dess betänkande finna sådana uttalanden som att »stora mängder cider konsumeras i alla världsdelar». Det är väl nästan för mycket begärt, att fruktodlarna icke skall taga fasta på sådana uttalanden. Motionärerna har också siktat till ett omedelbart ställningstagande av riksdagen. Jag har i min reservation, fogad till utskottsbetänkandet, inte velat följa dem i det hänseendet. Jag har i stället föreslagit skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om förslag till nästa års riksdag. Syftet därmed är tvåfaldigt. Kungl. Maj:t blir i tillfälle att vid utarbetandet av förslaget ta hänsyn till innehållet i de remissyttranden, som kommer att föreligga beträffande nykterhetskommitténs betänkande. Och om Kungl. Maj:t finner, att betänkandet bör föranleda proposition till riksdagen, får frågan om ciderdryckernas ställning behandlas däri. Men om Kungl. Maj:t skulle finna, att betänkandet inte bör föranleda någon proposition till riksdagen, skall i alla fall frågan om tillverkning och försäljning av ciderdrycker respektive deras ställning inom den gällande lagstiftningens ram bringas till lösning.

Här kan möjligen någon anlägga nyk-

terhetspolitiska synpunkter. Om man så gör, kan man dock inte falla tillbaka på annat än lösa antaganden. Om här kan åstadkommas en lämplig ciderdryck, bör den i viss utsträckning kunna ersätta exempelvis de lätta vinerna. Med den alkoholhalt, som man då har att räkna med, misstänker jag, att man kan våga det påståendet, att nykterhetssynpunkten måste träda i bakgrunden, eftersom konsumtionen av dessa drycker, på grund av att de innehåller så stor mängd frukt-syra, kommer att begränsas så att säga av sig själv.

I varje fall anser jag att, när man i detta land årligen konsumerar kanske bortåt 50 miljoner liter spritdrycker, 10 å 12 miljoner liter vin, en utomordentligt stor mängd maltdrycker av olika slag, kanske 200 miljoner liter läskedrycker o. s. v., man inte bör ställa sig alldeles oförstående till strävandena från fruktodlingens målsmän att söka få en lämplig avsättning för sin produktion. Fruktodlarna själva tar ju alla konsekvenser för det experimenterande, som kan finnas erforderligt med avseende å tillverkning, avsättning och annat.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av mig vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Herr ELOFSSON, GUSTAF (bf): Herr talman! Denna fråga är ju inte ny i den svenska riksdagen. Den har behandlats vid föregående riksdag och vid flera tidigare tillfällen, men man kan inte säga att den behandlingen har bragt frågan närmare en lösning. När nu nykterhetskommittén har framlagt sitt betänkande kunde man ju förvänta, att det skulle komma en proposition till innevarande års riksdag om vilka åtgärder som skulle vidtagas med anledning av det förslag som kommittén har kommit med. Enligt vad som under hand har inhämtats är det dock inte möjligt att få något förslag vid årets riksdag, men vi förmodar att ett sådant kommer till 1954 års riksdag.

Jag kan inte finna att det är någö-



## Om tillverkning och försäljning av ciderdrycker.

fel om man tillvaratar landets egna produkter och tillverkar den dryck som här föreslås. Den skulle ju inte ha större alkoholhalt än pilsnerdrickat, som nu folket dricker i mycket stor utsträckning. Jag tror att det skulle vara till avsevärt gagn för fruktodlingen, när det inte går att till konsumtion sälja all den frukt som produceras, om odlarna hade möjlighet att ändå nyttiggöra den frukt som blir över genom att bereda cider därav. Jag tror att detta inte skulle utöva någon större inverkan på nykterhetstillståndet i landet, vilket man hakar upp sig på. Det är ett önskemål från fruktodlarnas sida att tillvarata all sådan frukt, som man inte kan sälja till annan konsumtion. Odlarna har säkerligen ingen tanke på att nykterhetstillståndet i landet skulle bli sämre genom en sådan tillverkning.

När vi i bevillningsutskottet behandlade denna fråga var jag självklart mycket böjd för att gå på den linje som herr Velanders reservation innebär. Man kunde dock redan i utskottet utläsa — och jag tror att det kunde herr Velanders också — att det var omöjligt att få en majoritet för ett förslag att bryta ut denna fråga då nykterhetskommitténs utlåtande var ute på remiss.

Av den anledningen, herr talman, fogade jag till utskottets utlåtande en blank reservation, ty jag ville säga min mening på denna punkt. Jag skulle gärna ha stött herr Velanders reservation, men jag ansåg att det inte fanns någon möjlighet att få majoritet för dess yrkande. Därför, herr talman, skall jag nöja mig med det slut som utskottet har kommit till, under den förutsättningen att man kan räkna med att det kommer en proposition i frågan till 1954 års riksdag. Det är detta som herr Velanders har begärt i sin reservation. Om en sådan proposition inte skulle komma kan naturligtvis vi, som anser att man bör tillvarata all den svenska frukten, även den som inte kan säljas till annan konsumtion, återkomma med vår anhållan. Jag hoppas att riksdagen då inte skall sätta sig emot en sådan lösning av denna fråga, som vi önskar.

Herr HEÜMAN (s): Herr talman! Det är riktigt som både herr Velanders och herr Elofsson har framhållit, att denna fråga inte är ny för riksdagen utan har behandlats tidigare. De motioner, som då väcktes i frågan, avstyrktes av bevillningsutskottet under den motivering, att frågan om ciderdryckernas tillverkning och försäljning låg under 1944 års nykterhetskommitténs prövning, och riksdagen antog bevillningsutskottets utlåtande.

Nu har denna kommitté avlämnat den del av sina betänkanden, som berör denna fråga, och efter vad man kan förstå ställer sig nykterhetskommittén negativ till det förslag, som framförts motionsvis på detta område. Orsaken därtill är närmast att man anser, att ciderdryckerna inte kommer att konkurrera med spritdryckerna, som man räknat med, utan med läskedryckerna, och att de alltså ur nykterhetssynpunkt inte har så stor betydelse.

Nu är nykterhetskommitténs betänkande ute på remiss, och utskottet förmodar, att det under remissförfarandet kan framkomma synpunkter på detta speciella område, som kan bli till gagn vid en fortsatt behandling av frågan. Under sådana förhållanden menar utskottet att man bör vänta och se vad remisserna kan komma att ge, och i anledning därav har utskottet inte velat fatta något beslut i motionernas riktning. Utskottet menar, att denna fråga bör ställas i det stora sammanhanget och även lösas i samband därmed. Därför har utskottet som sagt inte velat intaga någon positiv ståndpunkt i frågan.

Herr Velanders yrkar i sin reservation att man skall bryta ut denna fråga och behandla den separat, och han menar att det skulle vara lämpligt om Kungl. Maj:t redan till nästkommande års riksdag framlade förslag på detta speciella område. Herr Velanders var inte säker på att det skulle komma någon proposition över huvud taget med anledning av nykterhetskommitténs betänkande, och om det kommer någon, menade han, vet man i alla fall inte när den kommer.

### Om tillverkning och försäljning av ciderdrycker.

Jag kan inte heller yttra mig på den punkten med någon bestämdhet, men jag förutsätter att om Kungl. Maj:t skulle anse denna fråga så viktig som motionärerna och herr Velander tycks anse att den är, skall Kungl. Maj:t om inte nykterhetskommitténs betänkande i stort kommer att föranleda en proposition ändå förelägga riksdagen en proposition på detta område.

Herr Elofsson var inne på frågan om användning av frukt för tillverkning av ciderdrycker, och han framhöll, att när man sålt vad som var möjligt till konsumtion i vanlig ordning skulle den frukt som blev över — han syftade då närmast på den som var av sämre kvalitet — kunna utnyttjas för cidertillverkning. Därom är emellertid de sakkunniga inte eniga. En del av dessa menar, att om man skulle tillverka ciderdrycker av en sämre fruktsort, skulle det bli en dryck som inte vann konsumenternas bevägenhet. Genom att saluföra den skulle man snarare skada producenternas intressen än gagna dem. Det är kanske en synpunkt som närmare bör granskas i detta sammanhang.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LUNDQVIST (h): Herr talman! Alla vet vi säkerligen att den svenska frukt- och trädgårdsnäringen för närvarande arbetar under utomordentligt brydsamma förhållanden. Vi känner säkerligen också alla till hurusom importen utifrån med de lättnader, som har beretts den, vållar vår inhemska frukt- och trädgårdsodling allvarliga bekymmer och mycket allvarligt avbräck. Å andra sidan är det väl ingen som inte vill, att vi skall söka hålla dessa näringsgrenar uppe och göra det på ett sådant sätt, att de också kan bereda sina utövarer en någorlunda dräglig utkomst och behövlig lön för mödan. Men då måste vi också söka skapa möjligheter för näringarna att leva.

Att utsikterna, herr talman, att begränsa den förödande importen är mycket minimala, det vet vi alla fuller väl av ti-

digare års erfarenheter. Och jag har nästan på känn, att litet längre fram under denna riksdag kommer vi att få nya bevis för hur omöjligt det är att få igenom stärkt skydd mot en överväldigande import utifrån. Då har här framställts ett annat förslag, och det är som herr Gustaf Elofsson sade inte något nytt, utan det har varit uppe i riksdagen tidigare, senast för två år sedan, då det avvisades under hänvisning till den då sedan många år sittande nykterhetskommittén och dess arbete.

Nu vet jag för min del inte personligen vilket värde en cidertillverkning skulle kunna komma att få för landets fruktodlare. Men vi har fått klart för oss att de själva tror på detta förslag, och det räcker för mig vid mitt ställningstagande med hänsyn till näringens nuvarande brydsamma situation. Vad vi kan göra för att ta vara på vår svenska frukt och därmed ge fruktodlarna ett välbehövligt handtag, det synes mig också vara angeläget att göra, inte minst i en tid som den innevarande, då näringen, som vi har sagt, dras med en utomordentligt hård konkurrens utifrån.

Jag blev mycket glad när jag hörde herr Gustaf Elofsson börja tala. Man kan inte gärna tänka sig ett starkare tal till förmån för motionen. Men jag blev så mycket mer besviken, när han efter att ha presterat denna förnämliga början av anförandet lade i dagen en sådan överraskande blygsamhet, att han inte vågade sig längre än till ett yrkande om avslag på varje som helst åtgärd att hjälpa näringen, och detta, såvitt jag förstod honom rätt, endast därför att det inte gick att samla majoritet för förslaget i utskottet.

Ack, om vi bara skulle framställa yrkanden om positiva åtgärder i de fall, då vi visste att det fanns utsikt att få majoritet, herr Elofsson! Då skulle nog både herr Elofsson och jag och många andra här i kammaren inte förunnas många tillfällen att ställa några speciella yrkanden. Jag anser för min del att även om man inte har utsikter att få igenom en sak, har man ändå både rätt och skyldighet att ge uttryck åt den uppfatt-

## Om tillverkning och försäljning av ciderdrycker.

ning, som man har, till den verkan det hava kan.

Nu tröstar sig herr Elofsson med att nästa år kommer naturligtvis en proposition. Vad sade herr Elofsson år 1951? Jag tror att den som läser herr Elofssons anförande år 1951 ganska snart finner, att han då ställde i utsikt att så snart kommittén hade avgivit sitt betänkande, skulle vi driva förslaget igenom. Nu är kommittén färdig, men vi får i alla fall vänta till nästa år — ifall Kungl. Maj:t då är snäll och kommer med ett förslag. Detta tycker jag är ett mycket svagt sätt att tillvarata den näringsgrens intressen, som herr Elofsson här förklarade sig vilja stödja.

Även den reservation som avgivits av herr Velander är ju utomordentligt försiktigt hållen. Men man skall ju inte låta det bästa bli det godas fiende. Kan man inte få allt, får man, herr talman, vara nöjd, om man kan få något som går i positiv riktning. Därför ber jag att med vad jag här har sagt få yrka bifall till herr Velanders reservation.

Herr ELOWSSON, NILS (s): Herr talman! Den svenska fruktodlingen har under de senare åren fått en mycket stor omfattning, men de som ägnar sig åt odlingen har inte sett till att avsättningsmöjligheterna ökats i samma takt. Detta har gjort att fruktodlingen har råkat i de svårigheter, som för närvarande förefinns. Till följd härav söker man nu alla möjliga utvägar, och detta att framställa cider är bara en av utvägarna.

Det är emellertid en av de sämsta utvägarna, ty man kommer aldrig att kunna hjälpa den svenska fruktodlingen på det sättet. På fruktodlarhåll hyser man heller inga större förhoppningar om något sådant. Därför bör riksdagen under inga förhållanden ta den föreliggande motionen alltför allvarligt.

Enligt vad sakkunskapen enstämmigt förklarar går det inte att med den svenska frukten — och jag tänker då närmast på den sekunda frukt som det i detta sammanhang är fråga om att tillvarata — som råvara framställa en cider som

är konkurrenskraftig med den cider som kan importeras utifrån. Skulle vi bygga upp en cidertillverkning med den svenska frukten som råvara, måste denna tullskyddas. Anledning till att man utomlands kan tillverka cider billigare än vi kan göra är att man där odlar en särskild ciderfrukt som är mindre och oömmare och som kan skakas ned ifrån träden utan att den skadas så, att den blir oanvändbar. Den behöver alltså inte plockas ned. Hela produktionen av denna ciderfrukt är avsevärt billigare än av den frukt som vi framställer i vårt land. Tack vare denna omständighet kan man utomlands — i Schweiz, i Frankrike och även i England — tillverka en billigare cider än vi någonsin kan göra.

Herr Lundquist behöver därför inte vara föreglig mot herr Gustaf Elofsson — som för övrigt säkert kommer att försvara sig själv — ty om man här viljar på hanen, gör man inte de svenska fruktodlarna den allra minsta otjänst, och det är de också allesamman tämligen på det klara med. Den svenska fruktodlingens räddning ligger inte här, utan den ligger i att man får till stånd en bättre försäljningsorganisation och i att man använder den mindervärdiga frukten för framställning av det, som amerikanerna kallar juice, och av must. Inom fruktodlarkretsar är man fullt på det klara med att kan man inte komma dithän att den svenska fruktmusten kan användas som tillsats i våra läskedrycker, kommer man aldrig att på ett verkligt effektivt sätt kunna tillvarata den dåliga frukten här i landet. Det är också efter dessa linjer som man för närvarande arbetar bland fruktodlarna, och man är där inställd på att detta måste bli den huvudväg, som man skall gå fram på, om man skall komma till rätta med svårigheterna.

Så ligger saken i själva verket till, och om herr Lundqvist talar med någon som verkligen begriper dessa frågor, skall han få höra precis detsamma som jag har sagt här i dag. Jag har nämligen fått dessa uppgifter från dem som syssla med frågan dagligen och har sysslat med den i årtionden och som har studerat förhål-

### Om tillverkning och försäljning av ciderdrycker.

landena i Amerika där man arbetar på ett helt annat sätt än man hittills gjort hos oss på detta område. Vid framställningen av fruktmust följer man i Amerika precis samma principer som vid brännvinstillverkningen i vårt land. Man försöker sålunda koncentrera framställningen till stora fabriker, och till trakten omkring fabriken förläggs också uppfödning av boskap, vilken utfodras med den restprodukt som man får sedan man pressat saften ur frukten. Det är precis samma tillvägagångssätt som vi tillämpar i Kristianstads län, där den s. k. dranken används till att utfodra kreaturen, och som förekommer i sockerbetsdistriktet, där det som blir över av betorna också går till kreaturen. På samma sätt måste man organisera tillvaratagandet av frukten. Den fruktmustframställning som för närvarande förekommer i Kristianstads län och, fastän inte i samma utsträckning, även på andra håll, får inte betraktas såsom någonting annat än försöksverksamhet. Ekonomiskt bärig blir mustframställningen först då den kan ske i större skala.

Det är efter sådana linjer vi måste arbeta. Därför har enligt min mening bevillningsutskottet intagit en fullkomligt riktig ståndpunkt i denna sak, och jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr LUNDQVIST (h) kort gemmäle: Herr talman! Jag ber att få tacka herr Nils Elowsson för vänligheten att ge mig rådet att söka kontakt med sakkunskapen. Jag vill bara trösta honom med att jag redan har skaffat mig tillräcklig kontakt med sakkunskapen för att kunna ta ställning i denna fråga. Jag behöver således inte i det hänseendet vålla landets fruktodlare något ytterligare besvär.

Sedan vill jag bara säga, att visst behövs det en ordentlig, effektiv försäljningsorganisation. Men, herr talman, hur skall enbart en god försäljningsorganisation kunna avhjälpa svårigheterna när statsmakterna öppnar portarna för en ohämmand import av all sorts frukt på grund av den ekonomiska politik med

frilistning, som nu förekommer? Jag tror inte att man kan komma till rätta med svårigheterna bara genom att skapa en effektivare försäljningsorganisation.

Herr ELOWSSON, NILS (s) kort gemmäle: Herr talman! Till det sista vill jag endast säga, att de svårigheter, som fanns omkring årsskiftet att vinna avsättning för svensk frukt, aldrig hade behövt uppstå, åtminstone inte för fruktodlarna i fruktodlingsdistriktet i Kristianstads län, om de hade sålt sin frukt till Kooperativa förbundet när KF ville köpa frukten. Då hade vartenda äpple där nere varit sålt.

Den saken har jag klart sagt ifrån vid möte med fruktodlarna i Kivik, och jag möttes då icke av några allvarligare invändningar. Herr Lundqvist kan därför vara övertygad om att detta påstående är riktigt.

Herr VELANDER (h): Herr talman! Jag måste naturligtvis känna mig oerhört imponerad över den stora sakkunskap, som herr Nils Elowsson representerar. Dock måste jag göra en liten fråga: Vilken sakkunskap är det som han här företräder — är det den sakkunskap som finns inom Svenska fruktodlarföreningen eller den som finns inom Svenska institutet för konserveringsforskning? Som herr Elowsson nog känner till, är det kanske svårt att förena den sakkunskap som finns representerad inom dessa två institutioner.

Herr Elowsson hoppade alldeles förbi nykterhetskommitténs konstaterande, vilket jag var inne på tidigare, nämligen att »stora mängder cider konsumeras i alla världsdelar». Varför skulle det vara omöjligt att få till stånd en cidertillverkning och dito konsumtion även här i Sverige? Jo, säger herr Elowsson, den svenska frukten är sämre. Men det är ju ett faktum att företrädare för svensk fruktodling är på det klara med att viss frukt, som frambringas inom vårt land, kvalitativt sett knappast har sin motsvarighet i andra länder. Man har pekat på vissa fruktsorter och gjort jäm-

## Om tillverkning och försäljning av ciderdrycker.

förelser med motsvarande fruktsorter exempelvis i Danmark och kunnat konstatera att redan med detta korta avstånd mellan odlingsorterna är vår frukt bättre på grund av klimatiska och andra förhållanden.

Jag skall, herr talman, inte ge mig ytterligare in på den saken. Jag tror dock inte, att man som herr Elowsson bör stå upp här i riksdagen och söka göra sig till målsman för en så övertygande sakkunskap, att ingen annan har rättighet att framföra några synpunkter vid sidan därav. Jag tror faktiskt inte, att de svenska fruktodlarna i gemen är benägna att falla undan för herr Elowssons sakkunskap.

Det förekom nyligen en större artikel i pressen, signerad av en våra främsta på fruktodlingens område. Herr Elowssons negativa inställning till ciderproduktionen får inte minsta stöd av denne experts uttalanden. Han har sysslat med hithörande problem sedan år 1916, tror jag det var. Han redogör i artikeln för de erfarenheter han gjort beträffande möjligheterna för cidertillverkning.

Då herr Nils Elowsson hävdar, att ciderframställningen icke kan bli någon hjälp för den svenska fruktodlingen, vill jag ur den åberopade artikeln citera följande: »Om man räknar med en framtida ciderkonsumtion i vårt land av i medeltal ca två liter per år och person, skulle därtill åtgå i medeltal 25 000 ton äpplen årligen. Nu föreligger emellertid så stora variationer i äppelskördarnas storlek att, om en inhemsk ciderindustri skall kunna tillgodose detta konsumtionsbehov, den måste ha en jämningskapacitet av minst 50 000 ton för att vid rika fruktskördar bli i stånd att neutralisera bortfallet under svaga fruktår.»

Jag gör inte detta uttalande till mitt; jag anför det blott för att visa, att herr Nils Elowsson knappast företräder den övervägande meningen bland fruktodlarna i landet.

När jag begärde ordet, herr talman, avsåg jag närmast att framföra en reflexion i anslutning till herr Gustaf Elofssons anförande. Han förklarade, så-

vitt jag förstod honom rätt, att han skulle vilja följa min linje. Men, sade han, det finns ingen möjlighet att få igenom det förslaget under pågående remissbehandling av nykterhetskommitténs betänkande. Jag har dock framhållit, att Kungl. Maj:t, när detta spörsmål upptages till övervägande, måste bli i tillfälle att ta och bör ta hänsyn till vad de blivande remissyttrandena kan komma att innehålla. Jag har vidare förutsatt, att om nykterhetskommitténs betänkande föranleder proposition till nästa års riksdag, kommer självfallet frågan om tillverkning av cider att omfattas av den propositionen. Men om Kungl. Maj:t lägger nykterhetskommitténs betänkande på hyllan, åtminstone tills vidare, på vad sätt kommer då herr Gustaf Elofsson att bli i tillfälle att hävda sin mening? Eller på vad sätt skall herr Gustaf Elofsson då ta upp frågan? Därest han nu följer min linje, försätter han sig inte i något dilemma. Jag hoppas, att herr Gustaf Elofsson besinnar detta. Jag skall också sörja för att han inom några få minuter försätts i ett läge, som skall visa, om han har ändrat och bättrat sig!

Herr Heüman hänvisade till att nykterhetskommittén ställt sig negativ till frågan om tillverkning och avsättning av ciderdrycker. Jag ifrågasätter, om man inte trots detta måste vara i sin fulla rätt att söka förverkliga den mening, som man hyser på detta område. Att hävda motsatsen kan icke vara logiskt eller riktigt. Det kan inte heller vara lämpligt att nu liksom för två år sedan söka skjuta nykterhetskommitténs arbete eller betänkande framför sig för att undanskjuta ett ställningstagande. Jag tror förresten, att många gör det blott för att hindra en lösning i positiv riktning.

Herr ELOWSSON, NILS (s) kort genmäle: Herr talman! Det är ganska skrattretande att tänka sig att en norrländsk rådman ställer sig upp och diskuterar fruktodling med oss, som lever och bor i fruktodlingsdistrikten och som sysslar nästan dagligen med dessa ting. Jag har

### Om tillverkning och försäljning av ciderdrycker.

haft tillfälle att resonera med odlarna där nere och även då och då kommit i kontakt med personer, som representerar den verkliga sakkunskapen på området. Det må vara herr Velanders egen sak vad han här vill ge sig in på, men den här gången har han nog hamnat i ett gungfly.

Beträffande den svenska frukten råder det icke minsta tvivel om att den är den kvalitativt bästa som finns i världen. Men det var inte det saken gällde. Jag har inte på något sätt försökt att diskvalificera den svenska frukten. Jag sade endast att vår fallfrukt, om jag får använda det uttrycket, d. v. s. den sekunda frukten, inte lämpar sig för cidertillverkning därför att den blir för dyr på grund av transporter och mycket annat. De sorter, som vi odlar, lämpar sig inte heller lika bra till cidertillverkning som vissa utländska sorter. Det är det som saken gäller.

Det är också detta som varit bestämmande för dem, vilka haft att ta ställning till saken inom nykterhetskommittén. Jag förstår inte hur herr Velander kan falla tillbaka på nykterhetskommitténs framställning. Där kan han inte alls finna något stöd för sin uppfattning, ty nykterhetskommittén refererar på ungefär ett par sidor vad doktor Borgström i konserveringsinstitutet säger. Om herr Velander läser igenom det, så skall herr Velander förstå att han är ute i ogjort väder i denna debatt. Innan herr Velander diskuterar denna sak ytterligare, bör han alltså läsa vad nykterhetskommittén skrivit. Den vetenskapsman jag nyss nämnde är en av de sakkunniga personer, som jag i detta sammanhang har åberopat. De övriga behöver jag inte redovisa här.

Jag kan emellertid försäkra herr Velander att det är personer, som både vet vad de säger och som sysslat med denna sak tillräckligt länge och som är angelägna att gagna fruktodlingen i så stor utsträckning som de kan. Men de vill inte lura ut fruktodlarna på ett dyrt experiment, som inte leder till något resultat, utan vill rikta in dem på andra och mera framkomliga vägar än cidertillverkning.

Herr WERNER (bf): Herr talman! När jag föregående sommar gjorde en resa i södra Sverige, speciellt inom Kristianstads län, hade jag möjlighet att iakta de mycket omfattande fruktodlingsanläggningar, som under senare tid kommit till just inom dessa områden. Man kan inte underlåta att fråga sig vilken situation som kommer att uppstå, när dessa odlingar kommer att inträda i full produktion. Redan nu föreligger det vissa svårigheter för fruktodlarna att under goda fruktår avsätta sina produkter i konkurrens med den utländska importen, som vissa år går upp till ett importvärde av närmare 200 miljoner kronor. Man frågar sig också hur det skall bli möjligt för dem att under de relativt korta säsongerna tillvarata den väldiga mängd frukt, som måste komma när dessa odlingar speciellt inom Blekinge och Kristianstads län kommer att träda i full produktion.

Jag skall inte fördjupa mig i frågan huruvida det skall tillverkas cider eller must eller andra produkter, men jag vill allvarligt peka på den bristfälliga beredskap, som finns i landet när det gäller möjligheterna att tillvarata frukt just nu. Det kan inte vara tillfredsställande, att vi här inte vidtar några åtgärder. Jag tror inte att de svenska fruktodlarna har resurser att möta den överproduktion, som alldeles säkert kommer om åtta eller tio år.

Det är till debatten om den frågan, som jag velat lämna ett bidrag genom att peka på nödvändigheten av att statsmakterna hjälper odlarna på något sätt att kunna tillvarata den nationella tillgång, som fruktskörden är, och för vilken man alldeles säkert i olika former skulle kunna finna en vidgad och nyttig avsättning inom vårt eget lands gränser. Jag tänker närmast på leveranser till Norrland men även på en ökad daglig användning av frukt inom svenska hushållen.

Herr ELOFSSON, GUSTAF (bf): Herr talman! Jag skulle först till herr Lundqvist vilja säga, att det är ett ganska

## Om tillverkning och försäljning av ciderdrycker.

svagt sätt att visa omsorg om landets fruktodlare, när man bara talar om att det borde vara så och så, men inte vill vara med om att ta någon ställning.

Herr Lundqvist säger att regeringen har öppnat portarna för den utländska frukten. Jag skulle vilja fråga herrar Lundqvist och Velander: Var fanns herrarna när GATT-avtalet biträdades? Vi inom bondeförbundet var den gången de enda som insåg vådan av att öppna portarna för den utländska frukten. Vi fick kämpa ensamma här i kammaren, och vi fick inte ens herrar högermän med på vår reservation för att hejda fruktimporten från utlandet.

Det gläder mig mycket, herrar Lundqvist och Velander, att ni nu har kommit på bättre tankar. Jag förstår att det är er partikamrat herr Jöns Nilsson i Bästekille, som nu har fått er på bättre tankar.

Jag kan försäkra herr Velander, att han inte alls behöver ställa mig på prov. Jag kommer att stödja alla förslag, som är till nytta och gagn för den svenska fruktodlingen. Den inställningen har jag haft ända sedan jag fick säte i denna kammare.

Det gläder mig mycket, det vill jag säga herrar högermän, att ni nu har kommit fram till den inställningen att ni verkligen vill slå ett slag för den svenska fruktodlingen och ordna det så, att man kan få avsättning för den frukt som produceras inom landet, i stället för att tillåta import av utländsk frukt i sådana mängder, att den svenska frukten får ruttna bort. Jag hoppas för min del livligt, att vi inom en snar framtid skall kunna nå målet att i någon mån hejda importen av utländsk frukt.

För min del tror jag inte, att man genom cidertillverkningen helt kan komma till rätta med den överproduktion som i bland uppstår. I fjol blev den svenska frukten mycket skorvig och svår att sälja. Det var inte alltid så lätt att finna avsättning för den till direkt konsumtion. Sådana år skulle det vara mycket facknämligt att ha en cidertillverkning, som kunde tillvarata även den sämre frukten.

Jag delar inte riktigt min namnes uppfattning, när han säger att det inte går att göra cider av sämre frukt. Om cidertillverkningen sker riktigt, tror jag att man även av den sämre frukten får fram en dryck, som kan finna avsättning lika väl som pilsner och andra drycker.

Jag har med dessa ord, herr talman, endast velat deklarerera min inställning för skydd åt den svenska fruktodlingen. Jag hoppas att herrarna inte tvivlar på att jag gör vad jag kan för att skapa ett sådant skydd. Men jag vill också säga, att både herr Lundqvist och herr Velander nog är på det klara med att det inte finns någon möjlighet att i denna kammare få majoritet för herr Velanders reservation, oavsett om jag röstar med den eller inte.

Herr LUNDQVIST (h) kort genmäle: Herr talman! Herr Gustaf Elofsson tycktes vilja göra gällande, att det var något nyvaknat intresse för fruktodlingen som jag här gett uttryck för. Jag får kanske be herr Elofsson vara vänlig att studera protokollen. Jag har inte suttit så länge i första kammaren, men jag tror att det var under min första eller andra riksdag här som jag gjorde en framstöt för fruktodlingen; det var under herr Strängs tid som jordbruksminister. Då herr Bramstorp var jordbruksminister satt jag i andra kammaren, och han hade anledning att observera, att mitt intresse för denna näring var mycket starkt även på den tiden.

Det rör sig alltså inte om något nyvaknat intresse, utan om en ärlig strävan att fullfölja den linje på vilken jag har arbetat under många år, med stöd av den erfarenhet jag haft tillfälle att skaffa mig inte minst här i stockholms-trakten med dess stora frukt- och trädgårdsanläggningar.

Herr VELANDER (h) kort genmäle: Herr talman! Herr Gustaf Elofsson var angelägen om att understryka den utomordentliga glädje han kände över att, som han yttrade, herrar Lundqvist och

### Om tillverkning och försäljning av ciderdrycker.

Velander nu har intresserat sig så mycket för svensk fruktodling. Emellertid föreföll det av tonen i herr Gustaf Elofssons anförande, som om glädjen var mycket måttlig.

Tillåt mig i alla fall påpeka, att herr Elofsson för två år sedan — då inte jag och knappast heller herr Lundqvist svävade på målet i denna fråga — var lika tveksam som i dag och egentligen inte visste på vilken fot han skulle stå. Jag är icke på det klara med om herr Elofsson menar, att han i samband med GATT-avtalets sanktionering framträdde som den svenska fruktodlingens riddare i den svenska riksdagen. Jag tycker dock knappast att hans resonemang den gången kan lända honom till berömmelse, eftersom de tankegångar, han då följde, inte kunde ge några resultat till fromma för den svenska fruktodlingen.

Av herr Nils Elowssons yttrande fick jag den uppfattningen, att mitt citat ur nykterhetskommitténs betänkande inte skulle vara riktigt. Jag tillåter mig dock utgå från att så är förhållandet.

För övrigt måste jag säga, att herr Nils Elowsson och jag ibland inte talar samma språk, och jag hade i dag mycket svårt att uppfatta hur hårt herr Elowsson sökte klubba ned mig.

Herr SJÖDAHL (s): Herr talman! Debatten tycks röra sig över ett mycket större fält än den rimligen borde. Här har utskottet bara sagt, att det inte *nu* vill yttra sig i frågan, om cidertillverkning på ett visst sätt skall få ske eller inte få ske, men så drivs frågan upp till en strid mellan fruktodlarvänner och fruktodlarmotståndare! Det är väl ändå inte troligt såsom läget var i utskottet, där alla utom en — visserligen ett lejon, nämligen herr Velander — var ense om utskottets förslag, att alla de övriga 19 ledamöterna skulle vara motståndare till fruktodlingen som sådan. Låt oss hålla det hela på jorden, vilket ju herr Lundqvist sin vana trogen inte velat göra.

Vad gäller nu frågan? Jo, utskottet föreslår att man inte nu skall ta ställning till saken utan att man skall avvakta den

remissbehandling, som för närvarande pågår. Det har framförts synpunkter både för och emot i denna fråga. Låt oss emellertid avvakta remissbehandlingen.

Vad säger i stället herr Velander? Jo, han säger att remissbehandlingen skall avvaktas, men i vilken tonart den än må låta höra av sig skall vi nu ovillkorligen kräva, att Kungl. Maj:t nästa år skall komma med ett förslag i frågan. Det är detta som utskottet inte har velat vara med om. Utskottet har velat se vad remissmyndigheterna har att säga.

Herr Velanders reservation går ju för övrigt på en annan linje än motionärens förslag. Motionären begär nämligen att man skall få tillverka cider med ölets alkoholstyrka. Herr Velander vill ha ett förslag om att tillverkning och försäljning av ciderdrycker, framställda av svensk frukt, skall få äga rum.

Men sådan tillverkning får äga rum. Det finns inget hinder att tillverka lättcider i så stor utsträckning man vill. Det är inget hinder att tillverka cider såsom vin, vilket det ju oftast jämföras med, och låta det försäljas genom systembolagen. Det enda som det finns ett hinder emot är att framställa en ciderart av ölets karaktär. Herr Velander slår här in öppna dörrar, och det må ju vara herr Velander tillåtet. Någon sport bör ju få utövas i den svenska riksdagen.

Jag kan inte finna annat än att utskottet, som inte tagit någon som helst ställning i fråga om hjälp eller icke hjälp till fruktodlingen, har rätt när det anser, att man bör avvakta remissförfarandet innan man skrider till någon åtgärd i detta fall. Något annat har utskottet inte föreslagit.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Herr VELANDER (h) kort genmäle: Herr talman! Till den siste ärade talaren vill jag gärna säga, att det var en överraskning att höra, att det finns så utomordentliga möjligheter att tillverka och avsätta cider i detta land. Han menar bl. a. att det står var och en fritt att tillverka och sälja dessa drycker genom sys-



## Om tillverkning och försäljning av ciderdrycker.

tembolagen. Jag tycker verkligen, att herr Sjö Dahl skall fundera litet mera över om det verkligen är möjligt. Det krävs i varje fall tillstånd därtill, och det är ju anledningen till att man från fruktodlarnas sida har begärt sådant tillstånd, ehuru ansökningen därom har remitterats till nykterhetskommittén.

Herr HEÜMAN (s): Herr talman! Herr Lundqvist framhöll att fruktodlarna tror på denna sak, och jag har ingen möjlighet att bestrida denna herr Lundqvists uppfattning. Men jag skulle tro att man från fruktodlarnas sida alltför mycket har trott på möjligheten att tillverka en ciderdryck, som skulle kunna tillfredsställa konsumenterna, av den sekunda frukt, som man har så svårt att få avsättning för här i landet. Jag tror att det är ett spörsmål, som bör ägnas en närmare eftertanke innan man går in för ökad cidertillverkning.

Herr Lundqvist sade också, att förslaget nu ligger färdigt. Ja nykterhetskommitténs betänkande ligger färdigt, men det är på remiss, och man kan knappast säga att frågan är slutbehandlad förrän man fått in remissyttrandena och Kungl. Maj:t vidtagit åtgärder med anledning av kommitténs förslag och resultatet lagts under riksdagens förnyade prövning. Frågan är alltså fortfarande under behandling, och utskottet har — såsom framhållits här tidigare både av mig och herr Sjö Dahl — sett frågan så, att det inte vill gripa in och göra en hemställan till regeringen förrän remissbehandlingen är avslutad och Kungl. Maj:t har fått taga ställning till frågan och eventuellt lagt fram ett förslag inför riksdagen i ett eller annat avseende. Det blir ju då anledning för riksdagens ledamöter att ta ställning till Kungl. Maj:ts eventuellt kommande förslag.

Herr Velander tyckte ha fått den uppfattningen, att jag skulle vilja förmena honom rätten att såsom han gjort gå fram med sin reservation eller att intaga den ställning i utskottet som han gjort. Nej, jag vill inte alls förmena någon att vidtaga de åtgärder som han anser vara

lämpliga. Jag tycker tvärtom att om man har en uppfattning skall man framföra den både i utskottet och i riksdagen, och man skall kämpa för den. Om man sedan kan få någon anslutning från utskottsledamöternas och kammarledamöternas sida är en sak för sig. Men att förmena herr Velander rätten att inta en viss ståndpunkt i en fråga har jag aldrig avsett och kommer heller inte i fortsättningen att göra det.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Velander vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Velander begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 6 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Velander vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammararens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Velander begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befun-

**Om avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål m. m.**

nos vid omröstningens slut rösterna ha-  
va utfallit sålunda:

Ja — 90;

Nej — 23.

Därjämte hade 11 ledamöter tillkännagivit att de avstode från att rösta.

*Punkterna 2 och 3.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 7, i anledning av Kungl Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 12 maj 1950 (nr 164) angående rätt för Konungen att förordna om uttagande av antidumping- och utjämningstullar jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 8, i anledning av väckta motioner angående beskattningen av periodiskt understöd och av stipendier samt angående avdragsrätt för studiekostnader.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

**Om avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål m. m.**

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 9, i anledning av väckt motion om rätt att vid taxering till statlig inkomstskatt åtnjuta avdrag för gåvor till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller för befrämjande av undervisning.

I en inom riksdagen väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, I: 271, av herr *Ohlon*, hade hemställts, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande rätt till avdrag från statlig inkomstskatt för belopp upp till en viss procent av den skattskyldiges inkomst, om den skattskyldige skänkt beloppet till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att motionen I: 271 av herr *Ohlon*

om rätt att vid taxering till statlig inkomstskatt åtnjuta avdrag för gåvor till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller för befrämjande av undervisning icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **OHLON** (fp): Herr talman! Det finns ett gammalt Ibsenord som säger, att ingen står så stark som när han står ensam. Det skulle jag i dag kunna säga om mig själv, som i fråga om föreliggande motion har fått ett enhäligt bevillningsutskott emot mig. Emellertid är jag tacksam för att bevillningsutskottet, när det nu inte anser sig kunna acceptera mitt förslag om utredning, huruvida gåvor till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål i vissa fall skulle kunna befrias från beskattning, ändå har besvärat sig med att ge en detaljerad redogörelse för i vad mån en liknande princip tidigare har tillämpats i det svenska skatteväsendet. Att utskottet har ställt sig avvisande, är såsom framgår av betänkandet uteslutande på grund av principiella skäl. Utskottet anser, att det är statens sak att svara för att de nämnda ändamålen blir tillgodosedda, och de enskilda skall inte själva på något sätt få avgöra, om ett visst syfte skall gynnas.

I motionen hänvisas till Förenta staterna som förebild. Det är ju ett allmänt bekant faktum, att under det Förenta staterna före det första världskriget sakkade efter inom fysik, kemi och biologi, så intar USA nu på samtliga dessa områden en ledande ställning i världen. Det torde inte vara någon överdrift, när man gör gällande, att anledningen till att Amerika har kommit att uppnå denna dominans, som även haft mycket viktiga materiella påföljder för det amerikanska samväldet, är just att det har funnits en lagstiftning som möjliggjort ett gynnande av de grundläggande vetenskaperna. De amerikanska stiftelserna sprider sina tilldelningar inte bara ut över de egna staterna; även vi här i Sverige har de senare åren dragit stor nytta av anslag från de amerikanska forskningsinstitutionerna.

**Ang. utsträckning av tiden för avlämnande av självdeklaration.**

Jag vill livligt erkänna, att de svenska statsmakterna under åren efter världskriget ställt sig mera välvilliga emot de här ändamålen än kanske någonsin tidigare, men det oaktat finns det vissa områden, som släpar efter och som säkerligen skulle kunna få en god hjälp, om det inte vore så, att så snart en enskild vill donera pengar för ett vetenskapligt syfte, är staten med och tar ungefär lika stort belopp som det som kommer det angivna syftet till del, eftersom man ju får betala skatt på det givna beloppet.

I vissa fall förhåller det sig till och med så, att staten förfar på motsatt sätt mot vad som tillämpas i Amerika. Jag fick, när jag kom tillbaka från Danmark i går, årsberättelsen från statens skeppsprovvningsanstalt i Göteborg; det är dels en serviceinstitution för den svenska skeppsfarten, dels en forskningsinstitution. Den kom till på privat initiativ, men staten tog hand om uppgiften. Staten bestrider kostnaderna för den, men tar in motsvarande intäkter för de tjänster som skeppsprovvningsanstalten tillhandahåller. Av årsberättelsen framgår, att denna forskningsanstalt har blivit en inkomstkälla för det svenska statsverket. Den inlevererar till det svenska statsverket årligen ungefär lika stora belopp som de till vilka avkastningarna på givna donationer uppgår. Det kan väl ändå inte vara riktigt. Resultatet härav har blivit att den rent vetenskapliga uppgiften för skeppsprovvningsanstalten har måst eftersättas, och tyngdpunkten har måst läggas på serviceverksamheten. Om det nu funnits möjlighet för de privata industrierna att få skattefrihet även för sådana forskningsuppgifter, som inte är tekniska — i detta fall kan de nämligen få skattefrihet — utan mera grundläggande forskningsuppgifter, skulle denna försöksanstalt mycket effektivare än vad nu är fallet kunna fullgöra sin uppgift i samhällslivet.

Detta exempel visar, att även om staten har varit generös under de sista åren gentemot forskningsinstitutioner av olika slag, har så dock inte alltid varit förhållandet.

Herr talman! Jag har intet yrkande. Det är meningslöst att ställa något yrkande mot ett enhälligt bevillningsutskott, men jag tror att detta är en fråga som inte kommer att bli liggande för evigt. Den kommer säkert åter i olika sammanhang.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

**Ang. utsträckning av tiden för avlämnande av självdeklaration.**

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 10, i anledning av väckt motion om utsträckning av tiden för enskild skattskyldigs avlämnande av självdeklaration.

I en inom riksdagen väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, I:287, av herr *Karl Persson*, hade hemställts, att riksdagen för sin del måtte besluta, att första stycket i 36 § 1 mom. i taxeringsförordningen skulle få följande lydelse: »Självdeklaration, som jämlikt 26 § 1 mom. skall avgivas utan anmäning, skall försåvitt ej annat följer av vad här nedan stadgas, vara avlämnad senast den 1 mars under taxeringsåret.»

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på åberopade grunder hemställt, att motionen I:287 av herr *Karl Persson* om utsträckning av tiden för enskild skattskyldigs avlämnande av självdeklaration icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **PERSSON, KARL** (bf): Herr talman! Det är inte första gången som riksdagen behandlat frågan om utsträckt tid för avlämnande av självdeklaration, och det blir säkerligen inte sista gången heller — det är jag alldeles förvissad om. Senast i fjol förelåg en motion, vari föreslogs utsträckt tid till den 31 mars för avlämnande av deklaration för vissa större jordbrukare. Denna motion avslögs.

Förevarande motion syftar till att utsträcka den allmänna deklarationstiden

**Ang. utsträckning av tiden för avlämnande av självdeklaration.**

med fjorton dagar, således till den 1 mars. Denna motion kommer givetvis inte heller att vinna riksdagens bifall. Bevillningsutskottet har ju skrivit att det icke är görlikt att framflytta tidpunkten för deklarationernas avlämnande. Under årens lopp har det blivit mer och mer invecklade bestämmelser angående deklarationerna, i synnerhet för jordbrukare och likställda. Det har blivit allt flera uppgifter som skall samlas för deklarationerna. Jordbrukets ekonomiska föreningar börjar ju mer och mer till sina medlemmar utsända uppgifter på inköpssumman av från jordbrukarna levererade varor och i vissa fall även på summan av inköpta varor, så att medlemmarna skall kunna deklarerera så noga och utförligt som möjligt. Även detta fördröjer deklarationerna, ty organisationerna kan ju inte på några dagar skicka ut alla dessa ofta tiotusentals meddelanden, utan uppgifterna kommer i vanliga fall först i början på februari.

Om nu de flesta enskilda deklaranter kunde göra upp sina deklarationer själva, så ginge det givetvis ändå att få deklarationerna färdiga till den 15 februari, men så är i allmänhet inte förhållandet med de nuvarande, i många fall ganska invecklade bestämmelserna. I samhällen och tätorter har det växt upp en hel massa mer eller mindre vederhäftiga deklara-tionsbyråer, och jag skall inte yttra mig om dem, men ute på landsbygden är det ofta någon äldre kommunalman, som är väl insatt i förhållandena, som brukar hjälpa deklaranterna. Dessa biträden kan ju inte göra upp deklarationerna på några dagar, vare sig i städerna eller på landet, om de skall hinna med att hjälpa mer än ett fåtal. I min hemsocken hade vi för några år sedan en kommunalordförande, som brukade skriva deklarationerna för en hel massa jordbrukare och andra som hade litet mer invecklade deklarationer. Han brukade hålla på så länge han behövde, i vanliga fall åtminstone hela februari månad, och sedan samlade han ihop deklarationerna och skickade dem till taxeringsnämndsordföranden. På alla dessa deklarationer antecknades

det, att de hade inkommit i tid. Jag förråder väl inte någon hemlighet, när jag säger, att det kanske inte överallt men på många håll praktiseras på det sättet. Det är en tyst överenskommelse mellan den som biträder med deklarationerna och taxeringsnämndsordföranden, att deklarationerna samlas på hög under en tid, ofta under hela februari månad, och sedan skickas in omkring den 1 mars.

Det är ju fråga om två parter, som har ont om tid båda två, och det är ju inte underligt att många deklaranter säger, att det helt enkelt inte är möjligt att hinna med detta, och taxeringsnämnderna finge ju i alla fall ungefär två och en halv månad på sig, innan de skulle vara färdiga med sitt arbete, och man tycker att detta skulle kunna räcka. Jag vet att de på många håll hinner med att bli färdiga på den tiden.

De som driver rörelse på sådant sätt, att de har bokföringsplikt, har ju redan utsträckt tid till den 31 mars, och vissa andra deklaranter kan få samma tid på sig. De som har ett annat redovisningsår än kalenderåret får också därigenom längre tid på sig att upprätta sina deklarationer. Här finns visst någon motion till årets riksdag om att även jordbrukare, som inte deklarerar efter bokföringsmässiga grunder utan efter kontantprincipen, skulle få använda ett annat redovisningsår än kalenderåret, vilket de flesta taxeringsnämnder för närvarande inte medger. Jag skall inte föregripa riksdagens behandling av den motionen, men det är ju klart att det härigenom finns en möjlighet att ge dessa kategorier längre tid för deklarationens upprättande. Det går naturligtvis också att föreskriva, att de som har ett bokföringsår som slutar tidigare än kalenderåret, skall vara skyldiga att avlämna sina deklarationer till exempel tre eller fyra månader efter bokföringsårets slut, och därmed i någon mån utjämna arbetet för taxeringsnämnderna. Jag bara framkastar den tanken.

Hur det nu än blir med den saken, så vet jag att det föreligger möjlighet att ge deklaranterna dessa extra fjorton dagar som jag föreslagit. Det är klart att de

**Ang. utsträckning av tiden för avlämnande av självdeklaration.**

som bara deklarerar för en löneinkomst eller eljest har en enkel deklaration inte precis behöver den utsträckta tiden, men det är ju svårt att dra någon gräns där, och jag har därför föreslagit att tiden skulle framflyttas för samtliga deklareranter. Jag är säker på att taxeringsnämnderna har möjlighet att utföra arbetet i alla fall, om den goda viljan finns.

Herr talman! Jag skall inte göra något yrkande denna gång — det vore givetvis meningslöst — men jag har i alla fall velat framhålla dessa synpunkter.

Herr HEÜMAN (s): Herr talman! Den nuvarande ordningen på detta område har varit gällande sedan 1928, och det har under tiden därefter omprövats huruvida det skulle vara möjligt att utsträcka tiden för avlämnande av självdeklaration. Detta har emellertid visat sig vara ogörligt. Jag tror inte att läget för dagen har ändrat sig i så måtto att det nu skulle vara möjligt att bifalla herr Perssons motion. Förhållandet är fortfarande i dag sådant att det inte finns några möjligheter för våra taxeringsmyndigheter att klara problemen med deklarationsgranskningen, om tiden för avlämnandet av deklaration skulle utsträckas ytterligare fjorton dagar, som herr Persson föreslagit.

Jag vet inte hur det är ställt i detta avseende i herr Perssons hemtrakt. Där tycks man enligt vad han sade kunna klara det, men jag är övertygad om att det inte finns någon möjlighet att göra det på andra platser, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERBERG (s): Herr talman! Det var herr Karl Perssons långa och utförliga motivering för ett framflyttande av deklarationstiden till den 1 mars som gjorde att jag begärde ordet. En hel del av de erinringar, som han här gjorde, kan jag inte låta stå oemotsagda. Han talade om vissa friheter som taxeringsnämndsordförandena i Kristian-

stads län tar sig. Jag har under ett trettiotal år såsom taxeringsnämndsordförande sysslat med taxeringar från skattskyldiga inom ett stort jordbrukardistrikt, och jag har även varit ordförande i taxeringsnämndsordförandenas sammanslutning inom det länet. Men jag har aldrig hört att det gått till på det sätt herr Persson här omnämnde från sin hemtrakt vare sig där eller annorstädes, utan författningarna är till för att följas. Vi kan inte, om taxeringsorganisationen skall vara effektiv och granskningen skall ske på ett effektivt sätt, se någon möjlighet, herr Persson, att utsträcka deklarationstiden.

Från taxeringsnämndsordförandenas riksförbund har tvärtom gjorts framställning om att deklarationstiden skulle framflyttas. Vi har en mycket begränsad tid för taxeringsnämndernas granskning och eftersyn av deklarationerna — något som är särskilt viktigt nu, då det för stora grupper av skattskyldiga behövs en verkligt noggrann kontroll — och någon förkortning av den tiden kan inte ske.

Jag förstår så väl, att bevillningsutskottet här har kommit med en enhällig hemställan om avslag på motionen, då det ju gång på gång har begärts en framflyttning av tiden för deklarationernas inlämnande. Här kommer det nu i stället ett förslag om att få deklarationstiden ytterligare förlängd. Om man vill tillåta ett slarvigt arbete med bara en registrering av deklarationerna, vilket man kanske på vissa håll är intresserad av, går det mycket väl att tillämpa den metoden. Om deklarationerna inte skulle behöva avlämnas förrän den 1 mars, som herr Persson tänker sig, skulle taxeringsnämnderna efter åtta eller fjorton dagar få skriva rekommenderade brev till sådana som inte avlämnat sina deklarationer. Så skall deklarationerna granskas, vilket kan medföra skriftväxling. Först långt in i mars månad kan man då börja infordra erforderliga uppgifter o. s. v. och så skall sammanträdena hållas.

Vi som praktiskt har sysslat och sysslar med dessa saker ser ingen möjlighet till en förkortning av tiden, om bästa

**Ang. fortsatt kontroll å överlåtelse av vattenkraft.**

möjliga resultat av granskningen skall kunna nås. Såväl från statligt som kommunalt håll har man också det största intresse av att få en effektiv taxeringsorganisation, men det bleve en försämring, om man nu skulle följa herr Perssons förslag.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **PERSSON, KARL** (bf): Herr talman! Jag förstår mycket väl, att det från taxeringshåll kommer motstånd mot att få deklarationstiden förlängd. Men nog är det väl ändå uppenbart, att det inte skulle behöva skrivas så många brev till sådana deklaranter, som inte hunnit med att lämna sina deklamationer i tid, om de finge längre tid på sig. En hel del av det arbete, som nu åsamkas taxeringsnämnderna, skulle då bli onödigt. Även deklarationsblanketterna skulle kanske bli mera omsorgsfullt ifyllda, vilket väl åtminstone i någon mån skulle underlätta taxeringsarbetet.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågasvarande betänkandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 4 § och 8 § 3 mom. förordningen den 18 maj 1934 (nr 168) angående postverkets ansvarighet för försändelser och medel, som mottagits till postbefordran, m. m., bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål, dels ock i ämnet väckt motion, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

**Ang. fortsatt kontroll å överlåtelse av vattenkraft.**

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 20 december 1946 (nr 781) om kontroll å överlåtelse av vattenkraft.

Genom en den 9 januari 1953 dagtecknad proposition nr 23, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 20 december 1946 (nr 781) om kontroll å överlåtelse av vattenkraft.

Med förmälan, att utskottet icke funnit anledning till erinran mot det genom propositionen framlagda förslaget, hade utskottet i det nu föreliggande utlåtandet hemställt, att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Ebbe Ohlsson* och *Munktell* ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att förevarande proposition måtte av riksdagen avslås.

Herr **OHLSSON, EBBE** (h): Herr talman! I vår reservation har vi framhållet, och det vill jag gärna understryka, att vi i likhet med utskottets majoritet anser, att sådan spekulation i vattenkraft som siktar till att inhösta orätmätig mellanhandsvinst inte är något som gagnar samhället och givetvis inte bör förekomma. Staten har emellertid redan nu dels i lagbestämmelserna om rätten till expropriationen av vattenfall enligt 1945 års lag, dels i lagen om pris- och kontroll vid överlåtelse av vattenfall enligt 1946 års lag, dels och inte minst genom 1948 års ändringar av vattenlagen möjligheter och medel till förfogande för att hindra spekulation i vattenfall. Därtill kommer som en ytterligare säkerhetsåtgärd 1951 års skärpta bestämmelser rörande beskattning av realisationsvinst

**Ang. fortsatt kontroll å överlåtelse av vattenkraft.**

vid försäljning av strömfall. Tar man så hänsyn till att staten har koncession då det gäller att bygga kraftledningar och möjligheter att vägra transitering av kraft på stamlinjenäten, kan man nog anse att staten har ett fullt betryggande inflytande över utvecklingen på detta område.

I propositionen anföres beträffande tillämpningen av 1946 års kontrollag, att anmälan om förvärv enligt lagen hittills skett i genomsnitt i ett 20-tal fall om året, men under hela den tid som lagen ägt giltighet har en nedsättning av avtalat vederlag förekommit i endast tre fall, och då kan man fråga sig om lagen i fortsättningen fyller något syfte.

Lagen syftar till att förhindra oskäligen vinst. Men sådan kan uppstå genom att en mellanhand köper vattenkraft billigt av den förutvarande ägaren, som i de flesta fall är en jordbrukare eller skogsägare. Något ingrepp mot att mellanhanden köper vattenkraften för billigt gör inte lagen, och ur den synpunkten är den inte lämplig när det gäller att förhindra sådan spekulation. Dessutom ställer lagen varje förvärv av fastighet eller fastighetsandel, med vilken följer andel, hur liten som helst, i ett strömfall som håller 100 turbinhästkrafter, under Kungl. Maj:ts kontroll, och denna kontroll står alltså vid sidan av den som utövas enligt jordförvärvslagen.

Från regeringshåll har det vid åtskilliga tillfällen talats om att onödiga regleringar ej skall bibehållas och att även regeringen i princip är anhängare av en liberalisering. Här synes man ha ett typiskt fall, där regeringspartierna skulle ha ett tillfälle att visa sin goda vilja.

Herr talman! Jag yrkar därför bifall till den av herr Munktell och mig avgivna reservationen.

Herr OSVALD (fp): Herr talman! Den lag som här behandlats har ju till syfte att förhindra spekulation i vattenfall, och att detta syfte är mycket angeläget är både utskottets majoritet och reservationerna fullt ense om. Herr Ohlsson har gjort gällande att eftersom under den tid

lagen har ägt bestånd en nedsättning av vederlaget inte behövt förekomma mer än tre gånger, så skulle detta vara ett skäl för att lagen är onödig. Jag skulle vilja säga att detta enligt min och utskottsmajoritetens mening icke kan anföras såsom ett skäl för att lagen är onödig. Genom att lagen funnits till har den haft en sådan verkan att det icke har behövt förekomma någon ändring mer än i tre fall. Av detta, menar jag, kan man inte dra den slutsatsen att lagen varit onödig. Snarare kan det sägas att den har haft den verkan som man har åsyftat med den.

Den promemoria i vilken en förlängning av lagen har föreslagits har ju också varit på remiss till flera olika instanser. En förlängning har tillstyrkts av bl. a. kammarkollegium, vattenfallsstyrelsen, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund och Svenska vattenkraftföreningen. Det sista är i alldeles särskilt hög grad viktigt. Endast ett enda avstyrkande har förekommit, från Riksförbundet Landsbygdens folk. Alla övriga som hörts slutar med att tillstyrka förlängning av lagen. Vi har därför inom utskottet också funnit det riktigt att följa Kungl. Maj:ts förslag och förlänga lagen på ytterligare fem år. Dock bör, såsom också framhålles i departementschefens yttrande, Kungl. Maj:ts liksom hittills ha befogenhet att förordna om upphävande av lagen vid en tidigare tidpunkt, om det skulle befinnas önskvärt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Ohlsson, Ebbe, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter

**Interpellation ang. affärsverkens försämrade kundtjänst.**

given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 1, över motion om viss ändring i villkoren för statens järnvägars s. k. billighetsresor, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 48, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443).

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 19 kap. 4 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet m. m.;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469);

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 19 § lagen den 30 juni 1943 (nr 436) om vägnämnder och länsvägnämnder; samt

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

Anmälades bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 12 maj 1950 (nr 164) angående rätt för Konungen att förordna om uttagande av antidumping- och utjämnings-tullar; samt

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 4 § och 8 § 3 mom. förordningen den 18 maj 1934 (nr 168) angående postverkets ansvarighet för försändelser och medel, som mottagits till postbefordran, m. m.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vartdera av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsbetänkande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmälades att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogos och lades på bordet:

nr 51, angående ratifikation av tilläggsprotokoll till den allmänna överenskommelsen rörande Europarådets privilegier och immunitet; samt

nr 62, angående anslag för budgetåret 1953/54 till vissa naturskyddsändamål.

Anmälades och bordlades en av herr *Bergman* under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av honom och herr *Holmqvist* undertecknad motion, nr 360, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till statens bosättningslänefond m. m.

**Interpellation ang. affärsverkens försämrade kundtjänst.**

Ordet lämnades på begäran till herr **ESKILSSON** (h) som yttrade: De statliga affärsdrivande verken intar så till vida en särställning gentemot den privata företagsamheten, att de tvingas att i vissa fall bortse från rent affärsmässiga över-



**Interpellation** ang. affärsverkens försämrade kundtjänst. landsbygdsbefolkningens sida. Den för ett par år sedan beslutade indragningen av postutbärning och postanstalternas öppethållande på söndagar och helgdagar har inneburit stora olägenheter. Postgången har fördröjts med en betydande irritation som följd och trivseln på landsbygden har försämrats.

Nu har på vissa håll från postverkets sida signalerats nya av s. k. rationaliseringshänsyn önskvärda inskränkningar. Det synes framför allt gälla indragning av poststationer som skall ersättas med lantbrevbärarturer, utbyte av postkupé på tågen mot postfack o. d. Att detta kommer att medföra betydande svårigheter och extra kostnader för den befolkning som drabbas av detta är odiskutabelt.

Det kan starkt ifrågasättas huruvida dessa åtgärder över huvud taget kan betecknas som rationaliseringar. En sådan synes mig endast föreligga om besparingar kan göras utan att därför servicen försämras i någon betydande grad. I de här föreliggande fallen är det däremot i stor utsträckning fråga om en besparing inom ett verk som medför en inkomstminskning hos ett annat verk och även en övervältring av kostnaderna från postverket till de enskilda individerna.

Ett statligt affärsdrivande verk kan öka sin vinst respektive minska sin förlust på tre sätt — genom verklig rationalisering, genom höjda taxor eller genom minskad service. Det första alternativet torde ingen ha något att invända mot. Av de båda andra — vilka var och en på sitt sätt medför ökade kostnader för kunderna — ger en taxehöjning ett direkt besked om de ökade kostnader för vilka kompensation behövs. Det är också lättare att analysera fördyringens orsaker och att överblicka konsekvenserna av en taxehöjning än av en serviceförsämring. Den sistnämnda träffar ofta de kunder hårdast, som är mest beroende av den service som ges och vars egna kostnader blir opropotionerligt stora, när de själva skall ombesörja vad det statliga verket tidigare påtagit sig. Inskränkningar i kundtjänsten kan också

Medborgarna har därmed fått sig tillförsäkrade en kundtjänst som i stort sett varit likartad över hela landet. Statsmakternas och verksledningarnas politik har tidigare också av allt att döma inriktats på att undanröja sådana förhållanden som kunde medföra att vissa kategorier kom i ett sämre lägre än andra.

Dessa tendenser synes numera ha försvagats. Servicen i största allmänhet har undergått en betydande försämring samtidigt som en väsentlig höjning av taxorna ägt rum. De, som anlitar statens järnvägar, har ofta kunnat konstatera betydande förseningar med förlust av många arbetstimmar som resultat. Väntetiderna vid installation, flyttning och reparation av telefonapparater är orimligt lång. Landsbygdens befolkning belastas i många fall genom den s. k. sexminuterstrafiken med en extra avgift. Det synes mig t. ex. icke finnas någon konsekvens i en anordning, som innebär att en kommun av ganska obetydlig storleksordning och som i sin helhet tillhör samma riktnummerområde, icke skall ha fria samtal inom hela kommunen. Som exempel kan jag nämna att Märsta storkommun, vars största längd och bredd är respektive 17 km och 13 km, har 10 olika områden mellan vilka samtalstiden är begränsad till 6 minuter varefter nytt samtal räknas medan samtalstiden är fri inom dessa småområden. Det kravet bör kunna ställas från abonnenternas sida att de får fria samtal inom egen kommun såsom det utlovades i samband med den nya kommunindelningen.

Den serviceförsämring som ägt rum från postverkets sida torde emellertid vara den som är ägnad att inge de största betänkligheterna icke minst från

**Interpellation ang. affärsverkens försämrade kundtjänst.**

när det gäller statliga verk drivas mycket långt utan att det finns möjligheter för utomstående att bedöma det befogade i vidtagna inskränkningar.

Mot bakgrunden av den målsättning, som bör finnas för de statliga affärsdrivande verken och som jag i korthet angav i början av min interpellation, är den nuvarande utvecklingstendensen synnerlig betänkelig. Den blir det så mycket mer som en omprövning av denna målsättning i och för sig icke mig veterligt ifrågasatts och följaktligen icke heller några utredningar gjorts för att klarlägga de ekonomiska konsekvenserna av vidtagna åtgärder för landet i dess helhet och för de enskilda medborgarna.

Det borde ligga i statsmakternas intresse att få klarlagda frågeställningar sådana som t. ex. följande:

1) Vilka ytterligare kostnader är erforderliga för att motverka den eller den ofta förekommande anledningen till tåg-förseningar?

2) Är den utgiften mindre än den som förseningen i sig själv skapar för de resande i form av otrevnad och förlorad arbetstid?

3) Är de kostnader, som allmänheten åsamkas genom indragning av den eller den postala servicen, endast obetydligt större än vad som är fallet, om postverket ombesörjer tjänsterna?

4) Skapar de långa väntetiderna från telegrafverkets sida så stora olägenheter för abonnenterna, att kostnader för att minska dessa kan anses befogade?

För allmänheten och då kanske i synnerhet för landsbygdens befolkning ger utvecklingen anledning till stark oro. Det måste anses vara ett berättigat krav från dem att verkens tydligen ganska betydande friheter när det gäller servicens utformning och omfattning icke missbrukas. Den smygande taxehöjning, som de genom den försämrade servicen utsettes för, måste bli föremål för en mer offentlig redovisning än vad som hittills skett.

Under åberopande av vad jag ovan anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få rikta följande fråga:

Är herr statsrådet villig medverka till att sådana utredningar kommer till utförande, att de ekonomiska konsekvenserna dels för allmänheten, dels för vederbörande affärsdrivande verk blir redovisade, innan inskränkningar i kundtjänsten genomföres, som medför en väsentlig försämring för allmänheten?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5.48 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren,